

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค
ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาณิพนธ์
ของ
ธัญญามาศ คำมาตา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
พฤษภาคม 2551

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค
ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาณิพนธ์
ของ
ธัญญามาศ คำมาตา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค
ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ธัญญามาศ คำมาตา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
พฤษภาคม 2551

รณัญญามาต คำมาตา. (2551). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหา และพัฒนาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังคินันท์ อินทรกำแหง, รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินธ์ ชูชม.

การวิจัยเรื่องนี้มี ความมุ่งหมายคือ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหา และพัฒนาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะชีวสังคมแตกต่างกัน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคมกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษา ปัจจัยทางจิตสังคมที่สามารถทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคของ นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) ในกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2550 จำนวน 393 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี สุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของ กลุ่มตัวอย่าง และทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนา อุปสรรคโดยใช้สถิติทดสอบค่าที ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น เพื่อพยากรณ์ความสามารถในการ เผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีลักษณะชีวสังคม ได้แก่ เพศ และสาขาวิชาที่เรียนแตกต่างกันมี ความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และ ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและ พัฒนาอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคโดยรวม ได้ร้อยละ 59.9 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและพัฒนาอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ตามลำดับ

PSYCHO - SOCIAL FACTORS RELATED TO ADVERSITY QUOTIENT
OF VOCATIONAL STUDENTS IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
THANYAMARD KHAMMATA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Science Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

May 2008

Thanyamard Khammata. (2008). *Psycho – social Factors related to Adversity Quotient of Vocational Students in Bangkok*. Master thesis, M.S. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Dr. Ungsinun Intrarakamhang, Assoc. Prof. Dr. Oraphin Choochom.

The purposes of this research were: 1) to compare adversity quotient (AQ) of vocational students in Bangkok with different biosocial factors, 2) to study the relationship between psychological factors and social factors with adversity quotient of vocational students in Bangkok, and 3) to examine psychosocial factors which can predict adversity quotient of vocational students in Bangkok. The research focused on 4 parts of adversity quotient; control, origin and ownership, reach, and endurance.

The sample of this research comprised 393 vocational students in Bangkok and sampling method by multi stage random sampling. The data were collected by questionnaires. Data were analyzed by using Mean, Standard Deviation, Max, and Min to describe psycho – social factors. Hypothesis tested by t-test, One-way Analysis of variance, Pearson Product Moment Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results reveal that:

1. There was no significant difference in adversity quotient of the vocational students that had different biosocial factors.
2. There was relationship between achievement motivation, future orientation, leadership, mastery experiences, and adversity quotient of vocational students in Bangkok
3. There was relationship between social support, love-oriented child-rating practice and adversity quotient of vocational students in Bangkok
4. Achievement motivation, leadership, and love-oriented child-rearing practice could predict 59.9% of adversity quotient of vocational students.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค
ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร
ของ
ธัญญามาศ คำมาตา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังคินันท์ อินทรกำแหง)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชม)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังคินันท์ อินทรกำแหง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชม)

.....กรรมการ
(ดร. สรณ ภู่ง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังศิรินทร์ อินทรกำแหง ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชม กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ และคำปรึกษากับผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการคุมสอบเค้าโครงและสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ดร. สรณ ภู่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป จินนี อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ และรองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ ที่ได้ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.พรรณี บุญประกอบ อาจารย์ทัศน ทองภักดี และอาจารย์ประภาส นิ่มนุช ที่ให้ความกรุณาในการตรวจเครื่องมือวิจัยในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตลอดหลักสูตรการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ณ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุกท่านที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไป

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อบุญทอง - คุณแม่แก้วตา คำมาตา สำหรับกำลังใจทั้งในการเรียนและการทำงานตลอดมา ขอขอบคุณ วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจซึ่งกันและกันในทุกด้านตลอดมา และขอขอบคุณ คมกฤษ จรรยาวิพุธ สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานกับโรงเรียนอาชีวศึกษา และช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่ให้กำลังใจดีเยี่ยมตลอดเวลาที่ศึกษา และทำงานวิจัย และขอโน้มรำลึกพระคุณคุณครู อาจารย์ ที่ได้วางรากฐานการศึกษาให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความสามารถจนตราบทุกวันนี้

ธัญญามาศ คำมาตา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	9
 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	 11
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค.....	11
ปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค.....	24
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	25
ลักษณะมุ่งอนาคต.....	30
ภาวะผู้นำ.....	32
ประสบการณ์ประสบความสำเร็จ.....	36
การสนับสนุนทางสังคม.....	38
การอบรมเลี้ยงดู.....	42
ปัจจัยลักษณะทางชีวสังคม.....	45
 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	 47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การหาคุณภาพเครื่องมือ.....	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน.....	62
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	78
บรรณานุกรม.....	80
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	90
ภาคผนวก ข คำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของ แบบสอบถาม.....	106
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	114

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำแนกลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำและสูง จำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค.....	16
2	สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2550.....	47
3	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้อ และค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด.....	56
4	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามลักษณะชีวสังคม.....	59
5	แสดงค่าสถิติพื้นฐาน จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา.....	60
6	ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียน อาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ.....	62
7	ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียน อาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสาขาวิชาที่เรียน.....	63
8	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค.....	64
9	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละชั้นในการทำนายความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยรวม.....	65
10	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละชั้นในการทำนายความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการควบคุมสถานการณ์.....	66
11	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละชั้นในการทำนายความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อนปัญหาของตนเอง.....	67
12	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละชั้นในการทำนายความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการเข้าสู่วิชาอย่างมีสติ.....	68
13	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละชั้นในการทำนายความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค.....	69

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 ความเชื่อมโยงของคุณสมบัติทั้ง 3 ประการของความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟื้นฟูอุปสรรค.....	15
3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าใจในสาเหตุ (Origin) และความรับผิดชอบต่อปัญหาของ ตนเอง (Ownership).....	19

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน มุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวมที่มีความสมดุล ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม ให้มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถแก้ไขความขัดแย้งทางอารมณ์อันจะนำไปสู่การยกระดับจิตใจ ให้มีความสุขอย่างที่ควรจะเป็น และสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2542) อย่างไรก็ตามหลักสูตรการศึกษาแบบดั้งเดิมยังไม่สามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตที่จะสามารถเผชิญและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ดี จึงพบเห็นได้ว่าการแก้ปัญหา ของเด็กและเยาวชนมักใช้ความรุนแรงหลักสูตรจึงไม่สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับเยาวชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงพบว่านักเรียนจำนวนมากขาดวิธีการที่จะผ่อนคลายตนเอง ทำให้ความสามารถที่มีอยู่นั้นถูกกดทอนลงไป (อิทธิพงษ์ ตั้งสกุลเรืองไล. 2545) ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีความสลับซับซ้อนและสับสนวุ่นวาย ทำให้บุคคลต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยเฉพาะเยาวชนวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อจากวัยเด็กมาสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นระยะที่มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกายจิตใจและสังคม (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2530)

การที่จะต้องฟันฝ่าต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลง ความกดดัน และความสับสนต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางกายและความสับสนในบทบาทและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่เหลื่อมล้ำระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับการเตรียมพร้อมหรือเลือกเส้นทางชีวิตให้กับตนเองหลาย ๆ อย่างสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อาชีพ หรือแม้กระทั่งอนาคตทางด้านคู่ครอง ดังนั้นช่วงชีวิตวัยรุ่นจึงมักถูกรุมเร้าไปด้วยความวิตกกังวล ความกดดันจากปัญหาภายในตนเอง ภายในครอบครัว และการเรียนเพื่อมุ่งสู่โอกาสทางอาชีพ นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาทางเพศและปัญหาความประพฤติอันเกิดจากอิทธิพลของสิ่งยั่วยุทางสื่อมวลชน และแหล่งบันเทิงต่าง ๆ สภาพเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตที่มีความยากลำบากในการปรับตัว หรือเป็นระยะวิกฤต (Critical period) ที่จะกำหนดชะตากรรมของชีวิตว่าจะไปในทิศทางใด (อุไร สุมาริธรรม. 2545: 6-7) โดยสถานการณ์ชีวิตที่บุคคลประเมินว่าจะเป็นปัญหากับตนเองหรือไม่นั้น จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลที่เป็นผู้แปลและเป็นผู้ให้ความสำคัญตามขอบเขตที่มีมาตรฐานซึ่งมีที่มาจากความเป็นตัวตนภายในของบุคคล (มุกข์ดา ผดุงยาม. 2547: 33 ; อ้างอิงจาก Breakwell. 1986: 149)

สำหรับนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) นั้น จะมีอายุช่วง 15 – 20 ปี เป็นวัยที่ต้องการอัตลักษณ์ของตนเอง อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ต้องการเป็นอิสระจากครอบครัว เนื่องจากเป็นลักษณะเฉพาะตัวของวัยรุ่น วัยรุ่นจึงต้องมีการ

ปรับตัวกับสิ่งต่าง ๆ มากมาย ผู้ที่มีความอดทนจึงจะสามารถเผชิญกับปัญหา และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ในทางตรงกันข้ามถ้าวัยรุ่นไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ จะส่งผลต่อวิถีชีวิตของบุคคลนั้น และกลายเป็นปัญหาสังคมในอนาคต และจากรายงานการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาความประพฤตินักเรียนทั่วประเทศกองสารวัตรนักเรียน สถาบันการพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการประจำปี พ.ศ. 2548 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีนักเรียนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม มีความประพฤติผิดจริยธรรม โดยปัญหาต่าง ๆ เกิดจากผลของการขาดความอดทน หรือไม่สามารถจะทนต่อการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ที่ตนเกี่ยวข้อง สภาพปัญหาเช่นนี้ สืบเนื่องมาจากการที่เยาวชนได้รับผลกระทบจากความรุนแรงของปัญหาสังคมต่าง ๆ และจากการขาดความอดทนต่อกัน และต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว (มณีโชค สังหาญ. 2548:1-2)

จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2545; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544) พบว่าเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ กับผู้ที่ล้มเหลวมีสิ่งที่แตกต่างกันคือ การมีจิตใจที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยวและความคิดที่จะสู้กับชีวิต ดังนั้นความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคจะเป็น สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนที่มีลักษณะดังที่กล่าวมาจะสามารถเอาชนะอุปสรรคได้อย่างมีกำลังใจ และมีความหวังอยู่เสมอ ซึ่งเยาวชนที่มีลักษณะดังที่กล่าวมาจะสามารถเอาชนะอุปสรรคและมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิต

นอกจากนี้ แมคคานิค (มุขขัฒา ผดุงยาม. 2547: 32 ; อ้างอิงจาก Mechanic. 1982: 107 - 112) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลจะสามารถเผชิญปัญหาได้สำเร็จหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคล คือ 1) อารมณ์ของบุคคลในขณะนั้น ว่ามีความวิตกกังวล มีความรู้สึกกดดัน บีบบังคับหรือไม่เนื่องจาก การที่บุคคลมีอารมณ์เหล่านี้สูงจะทำให้ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้ดีเท่าที่ควร 2) ระดับสติปัญญาของผู้เผชิญปัญหา โดยผู้ที่มีระดับเชาวน์ปัญญาแตกต่างกันย่อมใช้วิธีการเผชิญปัญหาแตกต่างกัน ผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาสูงสามารถใช้วิธีการและหลักการที่สลับซับซ้อนแก้ปัญหาได้มากกว่าผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาดำ 3) ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการแก้ปัญหาแตกต่างกัน โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความคาดหวังในความสำเร็จสูง และจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาสูงกว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำที่จะมีความคาดหวังในความสำเร็จต่ำ และมีความสามารถในการเผชิญปัญหาลด 4) การฝึกให้รู้จักคิดหลาย ๆ รูปแบบ และการใช้วิธีเผชิญปัญหาหลาย ๆ วิธี จะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นประสพการณ์ของความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จในการแก้ปัญหาของบุคคล การได้รับการกระตุ้นส่งเสริมและการให้กำลังใจแตกต่างกันจากสังคมสิ่งแวดล้อมที่บุคคลได้รับ ยังสามารถส่งเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาแตกต่างกัน

ในทางพฤติกรรมศาสตร์นั้นมีแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมของบุคคลมีสาเหตุมาจากลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคมสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ในการศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ในครั้งนี้ผู้ศึกษาไม่พบการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงเหตุของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค อย่างไรก็ตามผู้ที่มิมีลักษณะทางจิตที่มีความมุ่งมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด และคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาในอนาคตอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับการที่

เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในชีวิต จะทำให้มีพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งทางด้านการเรียนและในชีวิตประจำวัน ส่วนลักษณะทางสังคมและชีวิสังคมนั้น การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ประกอบกับ เพศ และสาขาวิชาที่วัยรุ่นเลือกเรียนนั้นมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคคลที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ เนื่องจากเหตุผลที่ว่ารูปแบบการตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคของบุคคลนั้นก่อกำเนิดพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก และความแตกต่างในรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูระหว่างหญิงกับชาย และความสนใจในการเลือกเรียนในสาขาวิชาที่มีความแตกต่างกันนี้เองที่จะทำให้ให้นักเรียนมีลักษณะของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคแตกต่างกัน

จากการประมวลงานวิจัยต่าง ๆ พบว่าการวิจัยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาในนักเรียนวัยรุ่นที่ศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษากับนักเรียนอาชีวศึกษา โดยมุ่งศึกษาถึง 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ลักษณะทางจิต ซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสพการณ์ความสำเร็จในชีวิต 2) ลักษณะทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และ 3) ปัจจัยทางชีวิสังคม ซึ่งประกอบด้วย เพศ และสาขาวิชาที่เรียน ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้ทราบว่าปัจจัยทางจิตสังคม ปัจจัยใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการทำวิจัยสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้คือ

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะชีวิสังคมแตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคมกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่สามารถทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยนี้จะทำให้ทราบว่าปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาใน

กรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการทำการวิจัยสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในอนาคตและเป็นปัจจัยจำเป็นในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพื่อให้ส่งเสริมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 21 โรงเรียน และมีนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคปกติ รวมจำนวน 437,124 คน (สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. 2550)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคปกติ จำนวน 393 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มนักเรียนจากโรงเรียนอาชีวศึกษาทั้งหมดที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทางจิต ประกอบด้วย

1.1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1.1.2 ลักษณะมุ่งอนาคต

1.1.3 ภาวะผู้นำ

1.1.4 ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

1.2 ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย

1.2.1 การสนับสนุนทางสังคม

1.2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

1.3 ลักษณะชีวสังคม ประกอบด้วย

3.1 เพศ

3.2 สาขาวิชาที่เรียน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านคือ

2.1 ด้านการควบคุมสถานการณ์

2.2 ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อนปัญหาของตนเอง

2.3 ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ

2.4 ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียนอาชีวศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2550

นิยามเชิงปฏิบัติการ

1. ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนอาชีวศึกษาในการฟันฝ่าอุปสรรค ความยากลำบากในชีวิต อย่างไม่ย่อท้อ สามารถประเมินสาเหตุที่มา และความยืดหยุ่นของปัญหา โดยไม่ปล่อยให้ปัญหาหรืออุปสรรคเข้ามาขัดขวางหนทางสู่ความสำเร็จ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

1.1 ด้านการควบคุมการตอบสนองต่อสถานการณ์ หมายถึง นักเรียนอาชีวศึกษาแสดงการควบคุมการตอบสนองของตนเองอย่างตั้งใจและกระฉับกระเฉง ให้ตนเองผ่านพ้นสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรคไปได้

1.2 ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง หมายถึง นักเรียนอาชีวศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ค้นหาสาเหตุของปัญหาจากตนเอง และสิ่งแวดล้อม โดยการพิจารณาจากประสบการณ์ของตนเองในการเผชิญปัญหาในอดีตมาก่อน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เคยทำผิดพลาดในอดีต และสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขในปัจจุบัน

1.3 ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ หมายถึง นักเรียนอาชีวศึกษาเตรียมพร้อมรับปัญหาด้วยความเข้าใจ รับมือกับปัญหาอย่างมีสติ ใฝ่ใจ ไม่ประมาท และระมัดระวังที่จะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคที่เข้ามาในชีวิตในอนาคต

1.4 ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค หมายถึง นักเรียนอาชีวศึกษาทำการประเมินความคงอยู่และความยืดหยุ่นของปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ที่จะดำเนินอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง และนักเรียนสามารถรับมือกับความยืดหยุ่นของปัญหาได้ตลอด และพยายามขจัดปัญหาให้หมดไปได้อย่างถูกวิธี

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค วัดโดยผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของ อนันต์ นวลใหม่ (2549) ที่มีจำนวน 40 ข้อ และ ญาณิกา สวัสดิพงศ์ (2549) จำนวน 44 ข้อ มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรครวมทั้ง 4 ด้านของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 40 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่า

อุปสรรคสูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการของนักเรียนอาชีวศึกษาที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะนำไปสู่ความมุ่งหวังที่ดีเยี่ยม ที่ตนเองต้องการหรือตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้แน่นอน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วัดโดยผู้วิจัยนำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ วชิร โอภิชากร (2533) มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับคือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

3. ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถคาดการณ์ไกลของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดในอนาคต เกิดเป็นความใส่ใจ และสามารถพิจารณาวางแผนการปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต วัดโดยผู้วิจัยนำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ บุญตา นันทะกุล (2546) และ ผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 18 ข้อ เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริงค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

4. ภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษาที่แสดงถึงการเป็นผู้ที่มีการริเริ่มในการชี้แนวทาง ชักจูง หรือควบคุมการกระทำ ให้เพื่อนหรือกลุ่มปฏิบัติตามอย่างสร้างสรรค์ จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ภาวะผู้นำ วัดโดยนำแบบวัดภาวะผู้นำของ อโนชา รัชพรมงคล (2538) มาปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยแบบวัดภาวะผู้นำของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับคือ เสมอ บ่อยครั้ง บางครั้ง นานนานครั้ง และไม่เคยเลย มีจำนวน 15 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 – 75 คะแนน นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีภาวะผู้นำสูงนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีภาวะผู้นำต่ำ

5. ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต หมายถึง การที่นักเรียนอาชีวศึกษาเชื่อว่าตนเองสามารถประสบการณ์ความสำเร็จได้ เนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในการประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตการเรียน และการทำงานมาก่อน

ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต วัดโดยผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นโดยสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการและกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา ซึ่งแบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 – 90 คะแนน นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตสูงนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตต่ำ

6. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม โดยรู้ว่ามีแหล่งหรือบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นได้แก่ เพื่อน ครู และคนรู้จักคุ้นเคยอื่น ๆ นอกเหนือจาก พ่อ แม่ และ พี่ น้อง ในครอบครัวในด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของที่สามารถจับต้องได้ และที่จับต้องไม่ได้ เช่น การได้รับการตามที่ต้องการ รวมถึงการได้รับการเอาใจใส่ ได้รับความรัก และได้รับการกำลังใจ เป็นต้น

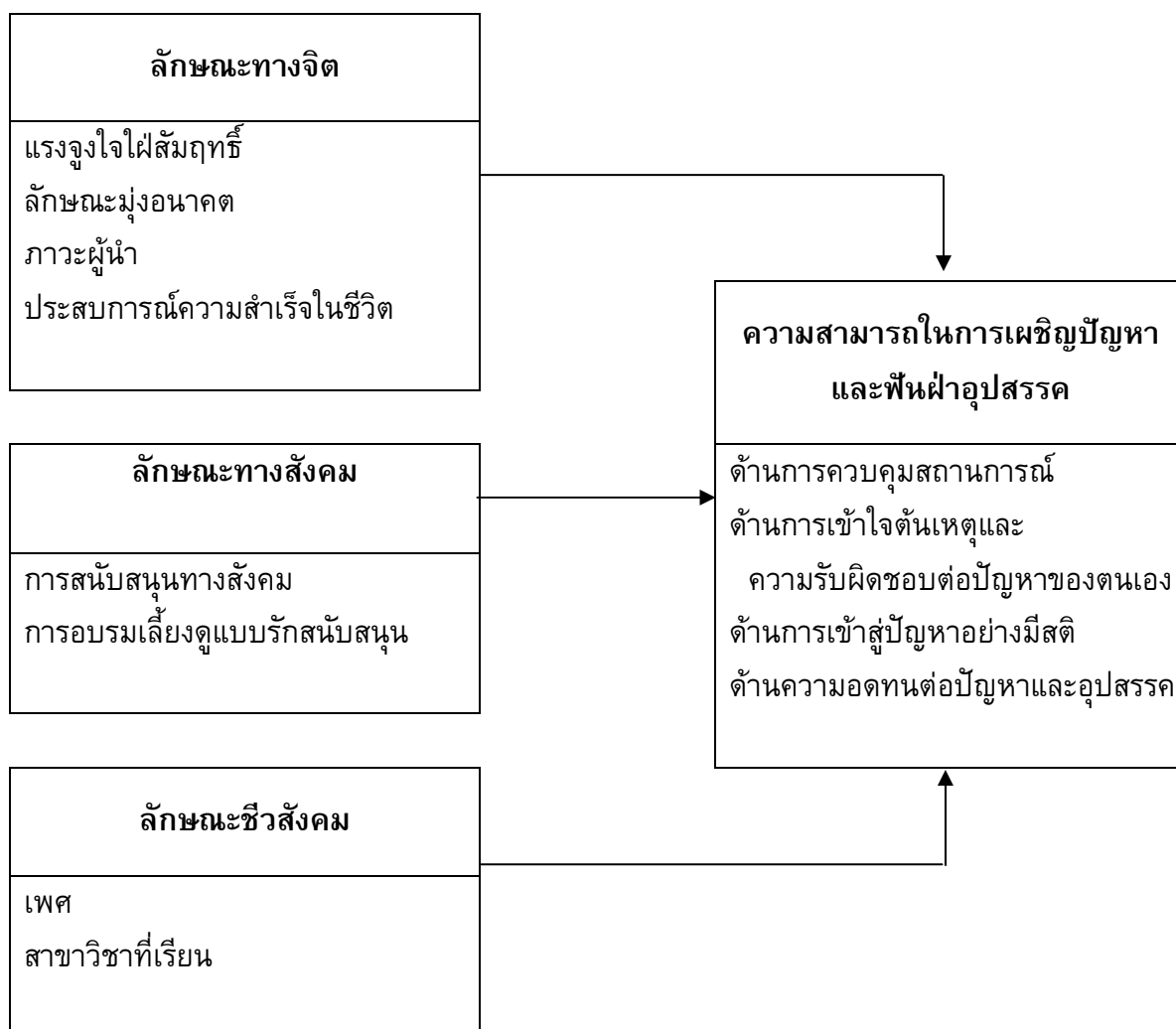
การสนับสนุนทางสังคม วัดโดยใช้แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ นริศว์ ปรารมภ์ (2539) ซึ่งปรับปรุงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วณิชทานนท์ และคณะ (2536) เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย มีข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 – 90 คะแนน นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ

7. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการปฏิบัติของพ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ว่ามีการปฏิบัติต่อนักเรียนโดยให้ความใกล้ชิดสนิทสนม ด้วยความรัก ช่วยเหลือสนับสนุน และยอมรับในตัวบุตร มากน้อยเพียงใด

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนวัดโดยใช้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของ นริศว์ ปรารมภ์ (2539) ซึ่งปรับปรุงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วณิชทานนท์ และคณะ (2536) เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย มีข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 – 90 คะแนน นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนต่ำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยทั้งลักษณะทางจิตและลักษณะทางสังคมตามแนวคิดในเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แบ่งออกเป็น 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดปัจจัยส่วนบุคคล (Intra individual causal summation) ที่มีรากฐานของแนวคิดมาจากสมมติฐานเบื้องต้นว่า สาเหตุของการเกิดพฤติกรรม หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมของบุคคลมาจากองค์ประกอบภายในตัวบุคคลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ และแต่ละบุคคลจะมีความเฉพาะเจาะจงของคุณลักษณะแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ความรู้ แรงจูงใจ และความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม เป็นต้น 2) แนวคิดปัจจัยภายนอกตัวบุคคล (Extra individual causal assumption) ที่มีรากฐานของแนวคิดมาจากสมมติฐานเบื้องต้นว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมของบุคคลนั้นมาจากองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคลที่เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น โครงสร้างทางสังคม สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา เป็นต้น และ 3) แนวคิดหลายปัจจัย (Multiple causality assumption) ที่มีรากฐานแนวคิดมาจากสมมติฐานที่ว่าพฤติกรรมของบุคคลนั้นเกิดมาจากอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและภายนอกตัวบุคคล ดังนั้นในการวิจัยปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแบ่งองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคตามแนวคิดของ สโตลท์ซ (2000) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) ด้านการควบคุมสถานการณ์ 2) ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง 3) ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ และ 4) ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค และผู้วิจัยได้ยึดหลักการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมว่ามีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยโดยผู้วิจัยได้แบ่งสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ลักษณะทางจิต ประกอบด้วย ลักษณะมุ่งอนาคต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต และ 2) ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะชีวสังคม คือ เพศ และสาขาวิชาที่เรียน ในการจัดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิเคราะห์ และได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นชายมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้านมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นหญิง
2. นักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาอุตสาหกรรมมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้านมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาพาณิชยกรรม
3. ลักษณะทางจิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน

4. ลักษณะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน

5. ลักษณะทางจิตและลักษณะทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งโดยรวม และรายด้านได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค (Adversity quotient) หรือ AQ ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค
2. ปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 2.1 ลักษณะทางจิต ประกอบด้วย ลักษณะมุ่งอนาคต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต
 - 2.2 ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
3. ปัจจัยลักษณะทางชีวสังคม ประกอบด้วย เพศ และสาขาวิชาที่เรียน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค

ในการศึกษาเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จของบุคคลในระยะเริ่มแรก นักจิตวิทยาให้ความสนใจกับความสามารถด้านเชาวน์ปัญญา (IQ หรือ Intelligence quotient) ที่สร้างความแตกต่างให้กับบุคคล โดยความสามารถด้านเชาวน์ปัญญานั้นเน้นการใช้ปัญญาในการไตร่ตรองโดยอาศัยความจำ ความรู้ ข้อเท็จจริง และเหตุผลเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากพันธุกรรมของบุคคล ต่อมานักจิตวิทยาเริ่มตั้งข้อสงสัยต่อความเชื่อความเข้าใจดังกล่าว เพราะไม่เชื่อว่าความสำเร็จและความสุขในชีวิตของบุคคลจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางเชาว์ปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว จึงมีการศึกษาความสำคัญของความฉลาดรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเชาวน์ปัญญาหรือที่เรียกกันว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ หรือ Emotional quotient) ซึ่งเน้นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกทั้งของตนเอง และผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในความคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และจัดการกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเชื่อว่าเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ และต่อมามีการให้ความสำคัญกับความฉลาดในการทำความดี (MQ หรือ Moral quotient) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี มีคุณธรรม กตัญญูกตเวที เสียสละ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และรักเพื่อนมนุษย์ ดังนั้น การทำ

ให้บุคคลมีความฉลาดในการทำความดีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้บุคคลมีความต้องการที่จะทำความดี และมีความสามารถในการทำความดีได้อย่างเหมาะสมทุกโอกาส โดยความฉลาดในการทำความดีนี้เป็นเรื่องของ การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดี (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 9 – 13)

สามารถสรุปได้ว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงจะเป็นคนเก่ง มีความสามารถในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่มีเนื้อหาซับซ้อนได้ดี ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ จะทำให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อชีวิต อารมณ์ดี ปรับตัวเองได้ดี เห็นอกเห็นใจคนอื่น มีความสุข นอกจากนี้ยังมีความฉลาดในการทำ ความดีที่เกิดจากการหล่อหลอมพฤติกรรมที่ดี การมีแบบอย่างที่ดี มีวินัยในชีวิตดี อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลมีความฉลาดในด้านต่าง ๆ ทั้งสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม จริยธรรม นั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จและมีชีวิตที่มีความสุขได้ บุคคลจะต้องมีความอดทน และไม่ย่อท้อที่จะกระทำถึงแม้ว่าจะประสบกับอุปสรรคต่าง ๆ บุคคลก็จะต้องพยายามเอาชนะปัญหาและอุปสรรคนั้น ซึ่งความสามารถดังกล่าวคือ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity quotient) หรือ AQ

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity quotient) หรือ AQ เป็นแนวคิดของสโตลท์ซ (Stoltz.1997) ที่เชื่อว่า ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคดีจะเป็นผู้ที่มีแนวคิดและเจตคติต่ออุปสรรคว่าเป็นความท้าทายทำให้เกิดโอกาส คือหนทางสู่ความสำเร็จ (วิทยา นาควัชระ. 2544) ซึ่งความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมีลักษณะที่เป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ได้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง (Stoltz. 1997: 7)

ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ไว้ดังนี้

สโตลท์ซ (Stoltz.1997: 7) ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นความสามารถในการผ่านพ้นความยากลำบาก ด้วยความอดทนเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ

วิทยา นาควัชระ (2544) ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค คือ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค เป็นความอดทนเมื่อมีอุปสรรคและสามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างคนมีกำลังใจและความหวังอยู่เสมอ ส่วนจะเป็นผู้ชนะหรือแพ้นั้นไม่ใช่สาระสำคัญ เพราะถือว่าบุคคลได้กระทำการที่ควรทำแล้ว นอกจากนั้น ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์สามารถเอาชนะอุปสรรคได้มากขึ้น เป็นความอดทน และมีพลังที่จะฟันฝ่าอุปสรรค โดยเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่มีความเฉลียวปัญญา (Intelligence quotient หรือ IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion quotient หรือ EQ) และความฉลาดในการทำ ความดี (Moral quotient หรือ MQ) ให้มีความพากเพียร และสามารถรักษาความดีและความสุขนั้นไว้เป็นระยะเวลานาน โดยไม่ท้อแท้ต่อปัญหาหรืออุปสรรคซึ่งต้องพบได้เสมอในชีวิต

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคจึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิตและการงาน เพราะผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง จะมีผลงานได้มากกว่าคนอื่น เมื่อมีผลงานมากกว่าโอกาสที่จะพบกับความสำเร็จก็มีมากกว่าคนอื่นตามไปด้วย

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544) ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบพฤติกรรม การตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคในชีวิต ปัญหาต่าง ๆ อาจเป็นปัญหาเล็กน้อย ปานกลางหรืออาจเป็นปัญหาใหญ่ โดยรูปแบบการตอบสนอง ดังกล่าว เป็นกลไกของสมองที่เกิดจากใยประสาทที่ถูกสร้างและฝึกฝนขึ้น โดยการตอบสนองนี้เป็นการตอบสนองที่บางครั้งเป็นอัตโนมัติที่มาจากส่วนลึกสุดของสมอง ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถที่จะพัฒนาและปรับปรุงได้ไม่ว่าจะอายุเท่าใด และไม่ว่าจะเริ่มที่จุดใดก็ตาม ถ้าหากบุคคลมี ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะช่วยในการทำงาน และการดำรงชีวิตให้มีประสิทธิภาพ

นภดล คำเต็ม (2545) ได้ให้ความหมายว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะเผชิญหน้าและข้ามพ้น หรือเอาชนะความยากลำบากที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ด้วยความมุ่งมั่น จดจ่อ มีความอดทน และพากเพียรในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการฟันฝ่าอุปสรรค ความยากลำบากในชีวิต อย่างไม่ย่อท้อ และมีแนวคิดว่าการเอาชนะความยากลำบากต่าง ๆ สามารถเป็นไปได้ โดยไม่ปล่อยให้อุปสรรคต่างๆ เข้ามารัดขวางหนทางสู่ความสำเร็จ

คุณสมบัติของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ เป็นแนวคิดที่ทำให้เข้าใจและส่งเสริมเรื่องของความสำเร็จ พัฒนาขึ้นจากพื้นฐานงานวิจัยและการฝึกหัด เป็นการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ทำให้ทราบว่าสิ่งใดที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ โดยเป็นสิ่งที่วัดว่าบุคคลจะตอบสนองต่ออุปสรรคและปัญหาอย่างไร และทำให้เกิดความเข้าใจว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของบุคคลสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ มีพื้นฐานมาจากแนวคิดดังนี้ (Stoltz. 1997: 7)

1. Cognitive psychology หรือ จิตวิทยาการรู้การคิด ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดของมนุษย์ว่าบุคคลมีการสร้างกระบวนการประมวลข้อมูลจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามา (The information – processing approach) ซึ่งเป็นกระบวนการทางจิตที่ทำการเปลี่ยนข้อมูลที่ผ่านเข้ามาทางประสาทสัมผัสโดยลดจำนวนข้อมูล (Reduced) วิเคราะห์รายละเอียด (Elaborated) แล้วนำมาจัดเก็บเป็นความจำของบุคคล (Stored) ซึ่งประกอบด้วย ความจำระยะสั้น (Short – term memory หรือ STM) และความจำระยะยาว (Long – term memory หรือ LTM) หลังจากนั้นบุคคลจะลิ้มใน

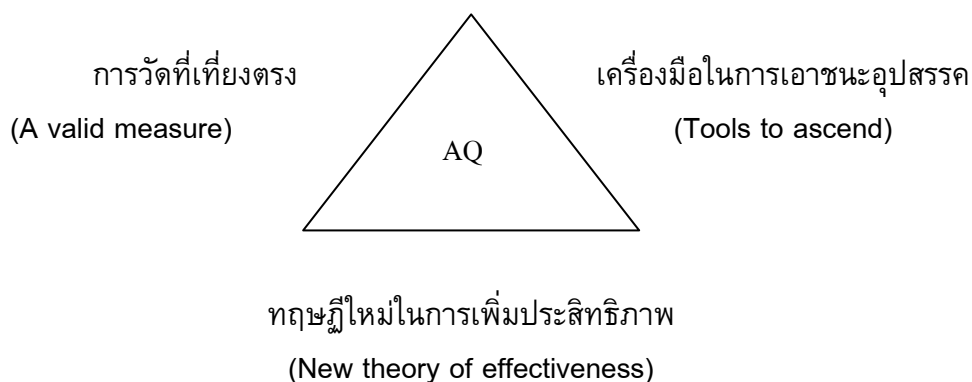
บางส่วน และข้อมูลบางส่วนที่ได้รับการทบทวนจะเข้าสู่ความจำระยะยาว และบุคคลจะสามารถรำลึกได้และนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก (Recovered and used) (Reed. 1982: 2 - 5)

การตัดสินใจตอบสนองต่อปัญหาและการแก้ไขปัญหานั้นเป็นทักษะของมนุษย์ในกระบวนการคิดที่ไม่ใช่แค่เพียงตอบสนองต่อปัญหาเท่านั้น แต่เป็นการประมวลจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในประสาทสัมผัส แล้วนำไปผสมผสานกับข้อมูลเดิมอย่างเป็นระบบ จัดระบบแล้วประมวลผลวิธีการแก้ปัญหาออกเป็นหลาย ๆ แนวทาง และสุดท้ายตัดสินใจเลือกวิธีการตอบสนองที่เหมาะสม และเมื่อมีข้อมูลใหม่ การตอบสนองก็อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ (Reed. 1982: 4 - 9)

2. Psychoneuroimmunology หรือ อิมมูโนวิทยาของจิต-ประสาท หรือ จิตประสาทภูมิคุ้มกัน แนวคิดนี้มีการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างวิธีที่บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่มีผลต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของบุคคล เนื่องจากความสามารถในการควบคุมเป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาพ และการมีอายุยืน ดังนั้นวิธีที่บุคคลตอบสนองต่อวิกฤติจึงถือได้ว่าเป็นความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค มีอิทธิพลต่อระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย การฟื้นตัวจากการผ่าตัดและการอ่อนไหวต่อการรับเอาเชื้อโรคที่คุกคามชีวิต บุคคลที่มีรูปแบบที่แสดงถึงความอ่อนแอ ในการตอบสนองต่อวิกฤติสามารถทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า (ญานิกา สวัสดิ์พงศา. 2549: 41)

3. Neurophysiology หรือ สรีรวิทยาของระบบประสาท หรือ ประสาทสรีรวิทยา แนวคิดนี้เชื่อว่าพฤติกรรมเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นกิจกรรมของสมองกับระบบประสาทที่ทำงานร่วมกับระยะอื่น ๆ ภายในร่างกาย (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ ; และ ดลฤดี บุรกลีกร. 2537: 2) สมองเป็นสิ่งที่ซับซ้อน และถูกจัดเตรียมอย่างดีเยี่ยมในการสร้างนิสัยและนิสัยสามารถถูกยับยั้งหรือเปลี่ยนแปลงได้ การเรียนรู้เกิดขึ้นนอกส่วนของจิตสำนึก หรือส่วนสีเทาของสมอง โดยบริเวณนี้เรียกว่า ซีรีบรัล คอร์เท็กซ์ (Cerebral Cortex) นั่นคือ บุคคลจะตระหนักรู้ในสิ่งที่กระทำลงไป และเมื่อเวลาผ่านไป ขณะที่บุคคลคิดและกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งซ้ำ ๆ กิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะย้ายมาอยู่ในจิตใต้สำนึกเป็นพื้นที่ในสมองยังทำบางสิ่งบางอย่างบ่อยมากขึ้นเท่าใด ก็จะยิ่งกลายเป็นสิ่งที่ทำโดยอัตโนมัติและกลายเป็นจิตใต้สำนึกมากขึ้นเท่านั้นนิสัยจึงเปลี่ยนได้ทันทีทันใดในช่วงเวลานั้นและยิ่งแข็งแกร่งมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป (ญานิกา สวัสดิ์พงศา. 2549: 40)

ผลของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค จะสามารถบอกถึง ความอดทน พากเพียร และความสามารถฟื้นฟ้อุปสรรคของบุคคล และสามารถพยากรณ์ว่าบุคคลจะมีผลงานและมีศักยภาพในการทำงานแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นยังสามารถพยากรณ์ได้ว่าผู้ใดที่จะล้มเลิกการทำงานและผู้ใดที่จะได้รับชัยชนะ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ (ดังแสดงในภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 ความเชื่อมโยงของคุณสมบัติทั้ง 3 ประการของความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค

ที่มา: ชีรศักดิ์ กำบรรณารักษ์ (2548) AQ อึดเกินพิกัด. หน้า 22.

ประโยชน์ของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นจะใช้ได้ดีทั้งในระดับบุคคลและองค์กร โดยจะสามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพทีมงาน (Teams) ความสัมพันธ์ (Relationships) ครอบครัว (Families) องค์กร (Organizations) ชุมชน (Communities) วัฒนธรรม (Cultures) และสังคม (Societies) (ชีรศักดิ์ กำบรรณารักษ์. 2548: 22 - 23) ซึ่งประโยชน์ของความสามารถในการเผชิญปัญหาในระดับบุคคลนั้นจะทำให้ภาวะคุกคามจากปัญหาต่าง ๆ หดไป และบุคคลจะมีความรู้สึกมั่นคงทางด้านจิตใจมากขึ้น คงไว้ซึ่งความสามารถที่จะทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในด้านมนุษยสัมพันธ์ บทบาทชีวิต และการมีอัตมโนทัศน์ในทางบวก (มุขัธดา ผดุงยาม. 2547: 33 ; อ้างอิงจาก Miller. 1992 : 22)

นอกจากนี้ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถใช้พยากรณ์ความสำเร็จได้ถึง 17 อย่างคือ 1) ผลการปฏิบัติงาน (Performance) 2) แรงจูงใจ (Motivation) 3) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) 4) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 5) ผลผลิต (Productivity) 6) การเรียนรู้ (Learning) 7) พลังงาน (Energy) 8) ความหวัง (Hope) 9) ความสุข ความกระปรี้กระเปร่าและความสนุกสนาน (Happiness, vitality and joy) 10) สุขภาพอารมณ์ (Emotional health) 11) สุขภาพกาย (Physical health) 12) การยืนกรานไม่ลดละ (Persistence) 13) ความยืดหยุ่น (Resilience) 14) การพัฒนา (Improvement over time) 15) เจตคติ (Attitude) 16) ความมีอายุยืน (Longevity) และ 17) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Response to change) (ชีรศักดิ์ กำบรรณารักษ์. 2548: 23) ซึ่งสอดคล้องกับ วิสอตสกีและคณะ (มุขัธดา ผดุงยาม. 2547: 33 ; อ้างอิงจาก Visotsky ; & other. 1961) ที่ได้กล่าวว่าการเผชิญปัญหาจะเกิดประโยชน์สูงสุด ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความอดทนต่อความรู้สึกทุกข์โศกหรือความยากลำบากภายใต้ความสามารถที่จำกัด อย่างมีความหวังและมีการคงไว้และการกลับคืนของความรู้สึกการมีคุณค่าของตนเอง และสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมที่มีความสัมพันธ์กับตนเอง

องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค

องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ CO₂RE (Stoltz. 2000: 106 - 125) ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันจะมีลักษณะการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำแนกลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคต่ำและสูง
จำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค

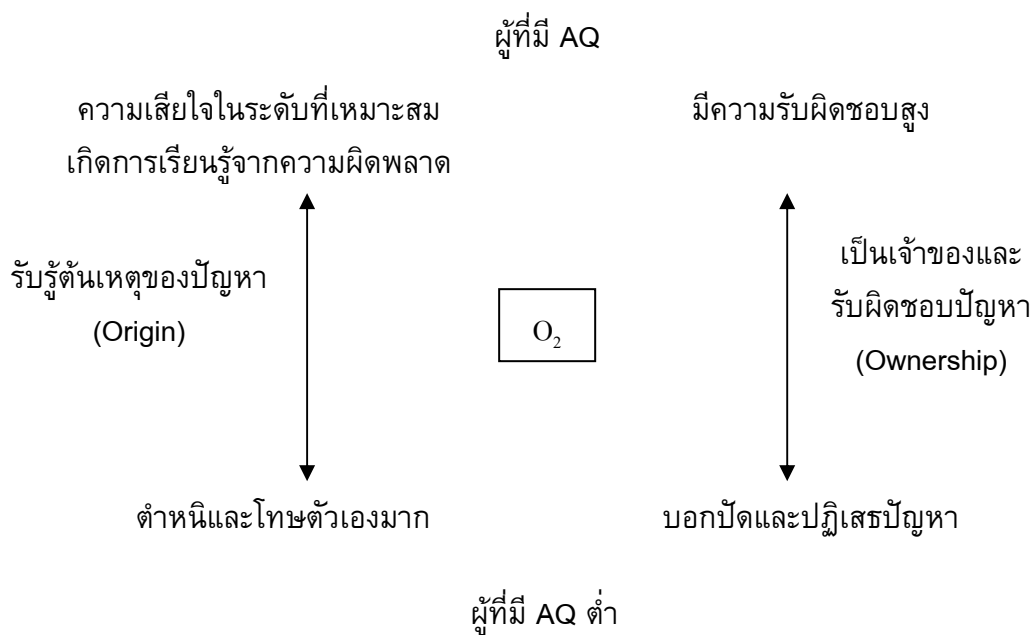
องค์ประกอบ : ความหมาย	ลักษณะของผู้ที่มีสูง	ลักษณะของผู้ที่มีต่ำ
C = Control หรือ การควบคุม หมายถึง ความสามารถในการควบคุมการตอบสนองของตนเองต่อสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ความยากลำบาก เพื่อผ่านพ้นอุปสรรคความยากลำบากหรือเหตุการณ์ที่คับขันนั้น ๆ	มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหาคิดเชิงบวก ควบคุมปัญหาได้ ไม่ย่อท้อ มีความหนักแน่น ไม่ลดละความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการเผชิญกับปัญหาและความพยายามหาทางออกให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ มีแนวคิดที่ว่า “มันยากลำบากแต่ฉันก็จะอดทน” “ฉันสามารถทำได้ ฉันไม่เชื่อว่าจะไม่มีใครช่วยฉันได้” “ทุกอย่างมีหนทางเสมอ และไม่มีอะไรที่เป็นการเสี่ยงอีกต่อไป”	ปัญหาลุप्तรรคความยากลำบากแม้เพียงเล็กน้อยก็ทำลายความรู้สึกที่มีพลังอำนาจให้หมดไปหมดพลังสู้เพิกเฉยและเย็นชาต่อปัญหาไม่ดิ้นรน ไม่กระตือรือร้น อิดโรย และอ่อนแอกับความยากลำบาก มีชีวิตไปวัน ๆ อย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ ล้มเลิกความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาได้ง่าย มีแนวคิดที่ว่า “นี่เป็นสิ่งที่เกินกว่าฉันจะไปถึง” “ฉันไม่สามารถทำอะไรได้” “ไม่จำเป็นต้องเอาหัวไปชนกำแพงอิฐ”

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ : ความหมาย	ลักษณะของผู้ที่มีสูง	ลักษณะของผู้ที่มีต่ำ
O = Origin and ownership หรือ การเข้าใจในสาเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง หมายถึง ความสามารถในการมองจุดเริ่มต้นของปัญหา และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของปัญหาโดยพิจารณาจากตนเองและสิ่งแวดล้อมพยายามแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสม ความสัมพันธ์ของการเข้าใจในสาเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง (ดูรายละเอียดในภาพประกอบ 3)	คิดและถือว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของตนเอง ไม่ผลักภาระความรับผิดชอบให้คนอื่นและพยายามแก้ไขปัญหา โดยวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุ พิจารณาปัญหาจากตนเอง และสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยมองโลกในแง่ดี เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เคยผิดพลาดในอดีตจนกระทั่งสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม คือ 1. ใครหรืออะไรที่ทำให้เกิดความยากลำบาก 2. เราเป็นเจ้าของปัญหา และทำให้เกิดความยากลำบากหรือไม่	ตำหนิ หรือโทษตนเอง ว่าเป็นความผิดของตนเอง เป็นเจ้าของปัญหาแต่เพียงผู้เดียว ทำให้เสียขวัญและสิ้นหวัง ทุกอย่างเลวร้าย หากสะสมเป็นเวลานานจะทำให้เสียใจ หดกำลังใจ รู้สึกเลวร้าย ท้อใจ ซึมเศร้า และยอมแพ้ในที่สุด ความเสียใจความรู้สึกที่โดดเดี่ยวดังกล่าวอาจทำให้บุคคลมีโอกาที่จะทำร้ายผู้อื่นได้
R = Reach หรือ การเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ หมายถึง ความสามารถในการวัดผลกระทบของปัญหาว่ามีมากน้อยเพียงใด พร้อมระมัดระวังและมีสติอยู่เสมอว่าอาจจะมีปัญหาหรืออุปสรรคเข้ามาในชีวิตได้ตลอดเวลา	พร้อมรับความยากลำบาก ทุกสถานการณ์อย่างมีสติ มีแนวคิดที่ว่าปัญหาและอุปสรรคเป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งที่ผ่านมาในชีวิตเท่านั้น ดังนั้นจึงตอบสนองต่อปัญหาที่เข้ามาในชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถควบคุมผลกระทบที่จะเป็นความเสียหายในการดำเนินชีวิต ทั้งสภาพร่างกาย และอารมณ์ที่เป็นด้านลบได้ดี	ปัญหาหรือ อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เข้ามาทำลายชีวิต ก่อให้เกิดวิกฤติกับชีวิต ทำให้ประสบปัญหาในด้าน การเรียน และการทำงาน การเรียน ทำให้สูญเสียเงินทอง เสียขวัญ นอนไม่หลับ หลีกหนีผู้คน การตัดสินใจต่าง ๆ ผิดพลาด

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ : ความหมาย	ลักษณะของผู้ที่มีสูง	ลักษณะของผู้ที่มีต่ำ
E = Endurance หรือ ความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ความสามารถในการประเมินว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นมีความคงทนและยืดหยุ่น	มีความเข้าใจถึงความคงทนของอุปสรรคสามารถรับมือกับความยืดหยุ่นของปัญหาและพยายามขจัดให้หมดไปอย่างถูกวิธี และสามารถประเมินว่าปัญหาอุปสรรคและสาเหตุนั้นจะคงทนอยู่ชั่วครวเท่านั้น สามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึก ฝนทักษะและความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ยังมีความหวังที่จะหาหนทางแก้ไขอุปสรรคให้ผ่านพ้นไปโดยเร็วและจะไม่กลับมาอีกและมองโลกในแง่ดีพยายามรักษาให้ความสำเร็จอยู่กับตนเองได้นาน	เข้าใจว่าปัญหาและอุปสรรคจะคงอยู่ตลอดไป ไม่พยายามที่จะหาทางแก้ไขปัญหา เนื่องจากคิดอยู่เสมอว่าปัญหายังคงเป็นปัญหาไม่มีใครหรืออะไรที่จะช่วยแก้ไขได้ ทำให้สิ้นหวังในชีวิต มีแนวคิดที่ “มันมักเกิดขึ้นเสมอ” “มันไม่มีดีกว่านี้อีกแล้ว” “ชีวิตฉันมีแต่หายนะ” “มันเป็นเคราะห์กรรม” “ฉันไม่ประสบความสำเร็จ” “ครอบครัวของฉันไม่เคยเข้าใจ”

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าใจในสาเหตุ (Origin) และความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง (Ownership)

ที่มา: ชีรศักดิ์ กำปรรณารักษ์ (2548) AQ อึดเกินพิกัด. หน้า 168.

ลักษณะบุคคลที่มี ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค สูงจะเป็นผู้ที่มีแรง อึด มีความอดทนบึกบึน มีความนึกฝันที่ดี มีพลังที่จะฝ่าฟันได้มาก มีวิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี คิด แบบผู้ชนะ โดยมองเห็นความยากลำบากหรืออุปสรรคเป็นความท้าทายของชีวิต ในทางตรงข้าม บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ เมื่อพบหรือเผชิญกับอุปสรรคของ ชีวิตก็มักยอมแพ้หรือหาทางหลีกเลี่ยงถอยหนี ถอนตัวหรือท้อถอยได้ง่าย ๆ (วิทยา นาควัชระ. 2544)

การแบ่งประเภทของบุคคล

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544) ได้กล่าวถึงความสามารถของมนุษย์ว่ามี 3 ระดับคือ ระดับ แรกเป็นความสามารถที่จำเป็นต้องมี เช่น ความสามารถที่จะมีชีวิตอยู่ ที่จะทำงานในชีวิตประจำวัน ความสามารถระดับที่ 2 คือ ความสามารถที่ตัวบุคคล ที่สามารถจะทำงานในสายงานวิชาชีพต่าง ๆ แต่ที่สำคัญสำคัญที่สุดคือ ความสามารถระดับที่ 3 คือความสามารถที่เป็นแนวโน้มที่จะสามารถเอา มาใช้ได้ ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันและอนาคตจะมีความต้องการระดับนี้สูงโดยจะต้องมีบุคลากรที่สามารถ ดึงเอาความสามารถที่ยังไม่ได้ใช้นำออกมาใช้ได้ให้เพิ่มมากขึ้น ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญ ปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะเป็นคนที่มองเห็นโอกาสในทุก ๆ ครั้งที่มีปัญหา แต่ผู้ที่มี ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ต่ำจะมองเห็นปัญหาในทุก ๆ ครั้งที่มีโอกาส

มักเป็นคนที่มีมองโลกในแง่ร้าย อัจฉาคนที่ประสบความสำเร็จ และมักมองคนที่ประสบความสำเร็จว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม

สโตลท์ซ (Stoltz. 1997: 10 - 11) ได้นำเสนอการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เปรียบเทียบกับคนที่กำลังปีนป่ายภูเขา หากต้องการจะประสบความสำเร็จ ก็ต้องอาศัยจิตใจที่มีความมุ่งมั่น จดจ่อ ทรหดอดทน และเพียรพยายาม เพราะบางครั้งอาจจะปีนได้อย่างเชื่องช้า และอาจเจ็บป่วย เหนื่อยล้าการเปรียบเทียบนี้ไม่ได้ใช้เฉพาะตัวบุคคลเท่านั้นแต่ยังสามารถนำมาใช้กับการเสริมสร้างทีมงานและองค์การที่ปีนป่ายภูเขาออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขา (The quitter) เป็นกลุ่มที่ยอมแพ้ง่าย ๆ คนกลุ่มนี้เป็นพวกที่ขาดวิสัยทัศน์และไม่ศรัทธาต่ออนาคต ไม่กล้าเสี่ยง เห็นความสำคัญเพียงเล็กน้อยต่อการลงทุน เวลา เงิน และแรงใจในการพัฒนาตนเองแทบจะไม่มีความคิดสร้างสรรค์วันแต่ว่าสิ่งนั้นจะทำให้เขาสามารถหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำลายหรือสิ่งที่ยากลำบากได้ กลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขา เป็นพวกที่พอเริ่มปีนเขาก็กินว่าเหนื่อย และยอมแพ้ ยิ่งมองยอดเขาก็กินท้อใจยิ่งขึ้น ดังนั้นในชีวิตจริงของ กลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขาจึงไม่มีความกระตือรือร้น ไม่ชวนชวน ขอบความสบาย เรียบง่าย ไม่ชอบสร้างความสัมพันธ์ และมักขาดเพื่อนในการดำเนินชีวิต (วิทยา นาควัชระ. 2544) ในการทำงานจะลงทุนลงแรงน้อยที่สุดที่สารถจะเป็นไปได้ มักเป็นคนที่ชอบอัจฉาคนที่ประสบความสำเร็จว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า กลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขา คือตัวถ่วงความก้าวหน้าขององค์การ

2. กลุ่มที่จำกัดการปีนเขาอยู่ในระดับหนึ่ง (The camper) โดยพยายามหาทางเรียบ ๆ ที่สบายกว่า ปรารถนาและเลือกการนั่งรอ พอเริ่มปีนเขาได้ซักระยะ เจอที่ราบลุ่มน่าสบายก็อยากตั้งแคมป์ แล้วนั่งรอ ได้เห็นทิวทัศน์สวยงามก็พอใจและไม่ต้องการที่จะปีนขึ้นไปสู่จุดสูงสุดของภูเขา กลุ่มที่จำกัดการปีนเขาอยู่ในระดับหนึ่ง เป็นพวกที่มีแรงบันดาลใจอยู่บ้าง ต่างจาก กลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขาตรงที่ อย่างน้อยก็ได้เริ่มต้นเพียงแต่ไปไกลในระดับหนึ่งแล้วจะหยุด เพราะมีความคิดว่า “เรามาได้ไกลที่สุดที่เราจะสามารถทำได้แล้ว” ความพยายามในส่วนนี้ทำให้คนส่วนใหญ่หลงผิดคิดว่าได้พบกับความสำเร็จแล้ว แต่จริง ๆ เป็นเพียงความสำเร็จที่อยู่ในวงจำกัดเท่านั้น หากพิจารณาให้ดีจะพบว่า กลุ่มที่จำกัดการปีนเขาอยู่ในระดับหนึ่ง จะไม่สามารถรักษาความสำเร็จที่แท้จริงเอาไว้ได้ เพราะยังไม่ถึงยอดเขา ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงนั่นเอง ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544) เปรียบเทียบว่า The camper ก็คือบุคคลที่ทำงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบทำได้ดีพอสมควร แต่ไม่ได้เสียสละหรือเพิ่มความพยายามที่จะก้าวไปข้างหน้าเพื่อให้มีผลงานมากกว่าเดิม ทั้งที่ภายในตัวเองยังมีพลัง มีความสามารถที่จะก้าวต่อไป The camper จึงเป็นผู้ที่มีความมั่นคงในการทำงาน แต่ไม่ยอมที่จะทำลายคนอื่นต่อไป

3. กลุ่มที่ชอบความท้าทาย (The climber) เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามที่จะปีนขึ้นไปให้ถึงยอดเขา ไม่ว่าจะพบกับอุปสรรคหรือความอับโชคก็ตามยังมีความเสี่ยงและลำบากมากเท่าไร ยิ่งรู้สึกตื่นเต้นและท้าทาย จะยังคงมุ่งหน้าต่อไปไม่ลดละ กลุ่มที่ชอบความท้าทายจึงได้ชื่อว่า

เป็นยอดนักสู้แห่งขุนเขา (Energizer bunnies of the mountain) ไม่ว่าจะมีอายุเท่าใด เพศใด เชื้อชาติใด ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงหรือทุพพลภาพก็ตาม กลุ่มที่ชอบความท้าทาย จะมีศรัทธาแรงกล้า และเชื่อมั่นในชีวิตและอนาคต จะมีวิถีชีวิตที่กระตือรือร้น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีแรงบันดาลใจสูง พร้อมทั้งจะเผชิญกับอุปสรรคทุกอย่าง สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับคนทุกระดับ และมักเป็นผู้นำที่ดีเวลาพบกับอุปสรรคมากที่จะกล้าเผชิญและไม่ยอมแพ้ ชีวิตจึงมีผลงานมาก ประสบความสำเร็จสูง

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ของ สโตลท์ซ และเปรียบเทียบว่า กลุ่มที่ชอบความท้าทาย เป็นกลุ่มที่มีเจตคติในการทำงานที่ไม่หยุดยั้ง หากทำงานมาไต่ระดับหนึ่งก็จะเสียสละทุ่มเท ทำงานให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไปอีก จะไม่ยอมหยุด ณ ขณะใดขณะหนึ่ง บุคคลกลุ่มนี้จะไม่ยอมเป็นคนธรรมดาเหมือนคนทั่วไป แต่จะไต่เต้าขึ้นไปเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะทำอาชีพใดก็ตาม โดยไม่ยอมหยุดยั้งหรือแพ้อาย ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับการบินเขาแล้ว บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค สูงมาก ๆ จึงเป็นกลุ่มที่ชอบความท้าทาย ส่วนบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ปานกลางจะเป็นพวกกลุ่มที่จำกัดการบินเขาอยู่ในระดับหนึ่ง และบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำจะเป็นกลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการบินเขา (วิทยา นาควัชระ. 2544)

การแบ่งประเภทของอุปสรรคความยากลำบากในชีวิต

เบรคเวลล์ (มุขัธดา พดุงยาม. 2547: 29 – 30 ; อ้างอิงจาก Breakwell. 1986: 149 - 152) กล่าวว่า อุปสรรคหรือความยากลำบากในชีวิตเป็นจุดเริ่มต้นของสิ่งที่เข้ามาคุกคาม และมีลักษณะที่มีความยืนยาว และความคงอยู่ ซึ่งเกิดจากทั้งปัจจัยภายในที่เป็นโครงสร้างของเอกลักษณ์ดั้งเดิมของบุคคลที่เกี่ยวข้องมาจากภายในจิตใจมนุษย์และถูกจำกัดโดยบริบททางสังคมที่แวดล้อมอยู่ในขณะนั้น และปัจจัยภายนอกที่เป็นลักษณะของสิ่งแวดล้อม เป็นบริบททางสังคมหรือเครือข่ายระหว่างบุคคลและสังคม และ สโตลท์ซ (Stoltz.1997: 38-43) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอุปสรรคความยากลำบากและความทุกข์ในชีวิตของบุคคลว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. อุปสรรคความยากลำบากระดับสังคม (Societal adversity) คือ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในสังคมที่เราอาศัยอยู่ เช่น ภาวะความไม่ปลอดภัย ความอบอวนในครอบครัว ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของคนในสังคม และการขาดศรัทธาในขนบธรรมเนียม รวมถึงระบบการศึกษา

2. อุปสรรคและความไม่มั่นคงในงาน (Workplace adversity) คือ ความไม่มั่นคงด้านอาชีพการงาน คนส่วนใหญ่ไปทำงานในแต่ละวันด้วยคิดเพียงว่า “วันนี้จะเป็นอย่างไร จะมีอะไรเกิดขึ้นหรือไม่” นั่นอาจเป็นเพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อผู้ปฏิบัติงานเช่น การปรับโครงสร้างใหม่ (Reengineering) การเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ (Restructuring) หรือ การกระจายอำนาจ (Decentralizing) เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีสมมติฐานว่าจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร เช่น ใช้คนจำนวนน้อยลงแต่งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้นทุนค่าใช้จ่าย

ต่ำลงแต่ได้กำไรเพิ่มขึ้น แต่กระทบกับการจ้างงาน การเลิกจ้างงานและการกำหนดอัตราค่าจ้างคนในสถานประกอบการ

3. อุปสรรคในระดับบุคคล เป็นส่วนที่ต้องได้รับความทุกข์ยาก และอุปสรรคเป็นขั้น ๆ มาจากสังคมและที่ทำงาน ในการเอาชนะบุคคลสามารถปรับเปลี่ยนโดยการสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส มีการพัฒนาความสามารถในการเผชิญหน้าอุปสรรคให้อยู่ในระดับที่สูงเพียงพอ เช่น ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง (นภดล คำเต็ม. 2545: 39 ; อ้างอิงจาก ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง จิตวิทยาในการเอาชนะอุปสรรคในชีวิตและการทำงาน มติชน วันที่ 1 ส.ค. 2545) กล่าวบรรยาย เรื่องจิตวิทยาในการเอาชนะอุปสรรคในชีวิตและการทำงานไว้ว่า ความยากลำบากมิใช่อุปสรรคเสมอไป ต้องเปลี่ยนอุปสรรคเป็นความท้าทาย เปลี่ยนความท้าทายให้เป็นโอกาส และโอกาสนี้เองที่จะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ” จากสถิติที่พบว่าเด็กอายุ 6 ขวบจะหัวเราะเฉลี่ยวันละ 300 ครั้งแต่ผู้ใหญ่จะหัวเราะเฉลี่ยเพียงวันละ 17 ครั้งเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่าในชีวิตเราต้องพบกับอุปสรรคและต้องฝ่าฟันกับความยากลำบากเพิ่มขึ้นตามวัยและความรับผิดชอบ

ดังนั้น อุปสรรคหรือความยากลำบากจึงเป็นปัจจัยหลัก และเป็นองค์ประกอบที่ทำให้มนุษย์ล้มเลิกหรือยังเพียรพยายามกระทำหรือปฏิบัติต่อไป หากบุคคลทราบว่าการสิ่งใดบ้างและรู้ว่าต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างไรในการเอาชนะอุปสรรค เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ เมื่อนั้นบุคคลจะกำหนดจุดมุ่งหมายและเพียรพยายามเพื่อบรรลุจุดหมายนั้น เช่น ตัวอย่างนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง โทมัส อัลวา เอดิสัน ที่ใช้ความพยายามในการทดลองคิดค้นและผลิตหลอดไฟเป็นเวลานานจึงประสบความสำเร็จในการทดลอง นั้นแสดงว่า การที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ต้องการได้นั้น ต้องมีความอดทน เพียรพยายาม แม้จะมีอุปสรรคหรือพบกับความยากลำบาก (อรพินท์ ตราโต. 2546: 51)

การพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

หลักเกณฑ์ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวคิดของ สโตลท์ซ (Stoltz.1997: 154) นั้นเรียกว่า The LEAD Sequence ซึ่งประกอบด้วย

L = Listen to you adversity response เป็นการพูด หรือบอกให้ตนเองได้รู้ว่าขณะที่เกิดปัญหาหรืออุปสรรคได้ขึ้นกับตนเอง และต้องตอบสนองต่ออุปสรรคนั้นด้วยความเข้มข้นระดับใดจึงจะแก้ไขได้

E = Explore all origins and your ownership of the result เป็นการค้นหาว่าสิ่งใดคือต้นตอและสาเหตุของอุปสรรคที่เกิดขึ้น ระบุให้ชัดเจนว่าตนเองต้องทำสิ่งใดที่เฉพาะเจาะจงลงไปเพื่อให้สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้น ตัดสินลงไว้ว่าสิ่งใดที่อยู่ในความรับผิดชอบ และสิ่งใดอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบ หรือการตัดสินใจของเรา

A = Analyze the evidence คือ การวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจน โดยการค้นหาหลักฐานหรือภาวะแวดล้อมมาสนับสนุนว่าสิ่งใดอยู่นอกเหนือการควบคุมมีอะไรบ้าง อุปสรรคจะเข้า

มาสู่ชีวิตอีกนานเท่าใด ทำอย่างไรจึงจะไม่ทำให้อุปสรรคหรือปัญหาอยู่ในชีวิตนานจนเกินไป พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาด้วยศักยภาพของตนเอง

D = Do something เป็นการเลือกวิธีการและลงมือดำเนินการเพื่อให้อุปสรรคอยู่กับเราให้น้อยที่สุด ด้วยการหาข้อมูลที่เป็นและวิธีที่จะสามารถควบคุมไม่ให้อุปสรรคเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตของเราเพิ่มเติม

ส่วนในประเทศไทย วิทยา นาควัชระ (2544: 97) ได้เสนอแนะแนวคิดในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ไว้ว่า วิธีการที่จะพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคให้ดีขึ้นนั้น คือ บุคคลต้องรู้สึกว่าเป็นผู้กล้าหาญ เป็นผู้ชนะที่มีเกียรติที่สามารถทนต่ออุปสรรคและความคับแค้นใจได้ ดังนั้นทุกครั้งที่มียุทธศาสตร์เข้ามาในชีวิตก็จะสามารถทนได้มากขึ้น สร้างความภาคภูมิใจตัวเองตามความเป็นจริง โดยการค้นหาความดีพื้นฐาน (Basic goodness) ของตนเอง รู้จักสร้างจิตนาการสร้างสรรค์ในการอดทนรอคอยและเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544: 116) ที่ได้นำเสนอวิธีการฝึกฝนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคว่าควรเป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติของการพัฒนาสมองโดยเริ่มพัฒนาใยประสาทเริ่มเกิดในสมองเมื่อเด็กอายุ 12 ปี และเพิ่มมากขึ้นจนอายุ 16 ปี จนกระทั่งอายุ 23 ปี แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะอายุเท่าไรก็ตาม และไม่ว่าจะเริ่มต้นที่จุดใดก็ตาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ก็ยังสามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและพัฒนาได้ ในการฝึกฝน ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค นั้นขั้นตอนแรกสุดคือ การเรียนรู้ตนเองว่า ณ จุดนี้สามารถควบคุมสถานการณ์อย่างไร และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการแก้ปัญหาได้ แค่นั้น ขั้นตอนต่อไป ให้วิเคราะห์ของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่หรือสถานการณ์ในลักษณะทางสังคม และขั้นตอนสุดท้ายคือ วิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ว่าถ้าเกิดขึ้นอีกและควรจะทำอย่างไรต่อไป

การวัดและการแปลผลการประเมิน

การวัดและแปลผลการประเมินความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคนั้น มีจุดเริ่มจากการที่ สโกลท์ซ (อร์พินท์ ตราโต. 2546: 54 – 57 ; อ้างอิงจาก Stoltz.1997) ได้ใช้แบบประเมิน ARP Quick TakeTM (The adversity response profile) มาทำการวัดและแปลผลการประเมินความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค โดยเป็นแบบประเมินที่ได้จากการศึกษาวิจัยรวบรวมจากประชาชนกว่า 20,000 คน จากหลายสาขาอาชีพทั่วโลก แบบประเมิน ARP Quick TakeTM ได้รับการออกแบบเพื่อใช้วัดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอย่างง่ายและรวดเร็ว เป็นเครื่องมือวัดการตอบสนองต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่ใช้ได้กับทั้งบุคคลองค์กร โรงเรียน หรือแม้แต่ ชุมชน จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ใช้พยากรณ์ความสำเร็จทำนายผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จได้ นอกจากนั้น สโกลท์ซ ยังได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของประชาชนกว่า 75,000 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค อยู่ในระดับปานกลาง และแต่ละ

บุคคลมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันไป ดังนั้นในการพิจารณาระดับของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค จึงต้องพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้านด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านการควบคุม ด้านการรับรู้เหตุและรับผิดชอบปัญหาของตนเอง ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ และด้านความอดทน

การวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในประเทศไทยพบว่าส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของ สโตลท์ซ ให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา โดยยึดองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ เป็นหลักตามแนวทางของ สโตลท์ซ ได้แก่ ด้านควบคุม ด้านการรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบ ต่อปัญหาของตนเอง ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ และด้านความอดทน อาทิงงานวิจัยของ นภดล คำเต็ม (2545) และ อรพินท์ ตราโต (2546) ประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของพยาบาล มีข้อคำถามรวม 60 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวก 40 ข้อและเป็น ข้อคำถามเชิงลบ 20 ข้อ ต่อมาการศึกษาของ อนันต์ นวลใหม่ (2549) ประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อคำถามรวม 40 ข้อ และการศึกษาของ ญาณิกา สวัสดิ์พงศา (2549) ประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้ที่สนใจเข้ารับการฝึกสมาธิ โดยมีข้อคำถามรวม 44 ข้อ

ในการวิจัยครั้งนี้วัดการแสดงพฤติกรรมโดยผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคกับปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคภายใต้แนวคิดในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ว่าลักษณะทางจิตและลักษณะทางสังคมสิ่งแวดล้อมนั้นส่งผลกับการแสดงออกของบุคคล โดยในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้น 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ลักษณะทางจิต ซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ทภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต 2) ลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และ 3) ปัจจัยทางชีวสังคม คือ เพศ และสาขาวิชาที่เรียน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เป็นปัจจัยเชิงเหตุของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคดังต่อไปนี้

ปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นยังมีผู้ศึกษาวิจัยน้อยมาก เนื่องจากความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นเริ่มมีการศึกษาในช่วงไม่ถึง 10 ปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการทบทวนผลงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับตัวแปรตามที่ใกล้เคียงกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค อันได้แก่ พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมที่ประสบความสำเร็จ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์อื่น ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุภายใต้แนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคม ซึ่งลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ส่วนลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และลักษณะทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ และสาขาวิชาที่เรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับดังนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

เมอร์เรย์ (อัจฉรา สุขารมณ์ ; และ อรพินทร์ ชูชม. 2530: 36 ; อ้างอิงจาก Murray. 1938) เป็นบุคคลแรกที่ได้นำกล่าวถึงความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Need for Achievement) โดยได้อธิบายว่า ความต้องการสัมฤทธิ์ผล เป็นความต้องการที่มีอยู่ในตัวทุกคน เป็นความต้องการ ทางจิตใจของมนุษย์ที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงจูงใจของบุคคลที่มุ่งได้รับความสำเร็จในการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยทำงานด้วยความมุ่งมั่นบากบั่น เพื่อคงมาตรฐานระดับสูงในการทำงาน (สมดุล ชาญนวงศ์. 2533: 48) บรรณานาที่จะประสบความสำเร็จ และเกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ยากซับซ้อน มีความรู้สึกที่ต้องการชัยชนะในการแข่งขันหรือดีเด่นกว่าคนอื่น ๆ (ทรงพร สดใสจิตต์. 2547: 6) และต้องการให้ งานของตนได้ผลดีเยี่ยม พยายามพยายามทั้งหมดที่มีอยู่จนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุรงค์ ไคว์ตระกูล. 2541: 18) นอกจากนี้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้มีการกล่าวถึงในทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) โดยมีแนวคิดที่ว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะบางประการ โดยพฤติกรรมของคนดี หรือพฤติกรรมของคนเก่งนั้น มีลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 8 ประการ นั่นคือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 5) เจตคติ คุณธรรมและค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น ๆ) 6) สติปัญญา 7) ประสบการณ์ทางสังคม และ 8) สุขภาพจิต รวมเรียกว่า ต้นไม้จริยธรรม ซึ่งต้นไม้จริยธรรมมีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ดอกและผลไม้บนต้น ลำต้นและราก โดยพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งเปรียบเสมือนผลที่น่าพอใจและมีประโยชน์ คือ ดอกไม้และผลไม้ จิตลักษณะประการหนึ่งถึงห้าที่กล่าวมาเปรียบเสมือนลำต้นของต้นไม้ กล่าวคือ ต้นไม้จะออกดอกและผลสมบูรณ์ได้ต้องมีลำต้นหรือสาเหตุที่เพียบพร้อม ส่วนจิตลักษณะอีกสามด้าน คือ ประการที่หกถึงแปดที่กล่าวมาเปรียบเสมือนรากของต้นไม้ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเจริญทางจิตใจห้าประการที่ลำต้น และจิตลักษณะทั้ง 8 ประการนี้ ร่วมกันเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นชั่วและการทำงานอย่างขยันขันแข็งตามหน้าที่และเพื่อคุณภาพของงาน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จัดได้ว่าเป็นแรงจูงใจประการหนึ่งของบุคคลที่มีความต้องการจะกระทำให้สิ่งหนึ่งให้สำเร็จตามที่มุ่งหวัง โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานที่ดีเยี่ยม โดยมีแรงมุ่งอยู่สองแรง ได้แก่ แรงมุ่งที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว และแรงมุ่งที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จหากบุคคลใดมีแรงมุ่งที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวแล้วบุคคลนั้นจะมีพฤติกรรมในการทำงานให้สำเร็จ ส่วนแรงมุ่งที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จนั้นมีสามองค์ประกอบคือ การคาดคะเนความสำเร็จแรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จ และความรับรู้ที่จะยอมรับความสำเร็จหรือ ความพอใจในความสำเร็จของงาน ส่วนแรงมุ่งที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวก็ประกอบด้วยสามองค์ประกอบเช่นกัน ได้แก่ แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความล้มเหลว ความน่าจะเป็นของการล้มเหลว และความรู้สึกเมื่องานล้มเหลว (วชิร โอภิชาการ. 2533: 25 ; อ้างอิงจาก Atkinson. 1977: 25 – 77) ซึ่งเมื่องานประสบความสำเร็จ บุคคลจะมีความพอใจ และในทางตรงกันข้ามบุคคลจะเกิดความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว (มาริษา สก๊อต. 2548: 6)

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะที่จะมุ่งกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ มากกว่าทำเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว และมักจะเลือกทำสิ่งที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับกำลังความสามารถของตนเอง มีแนวคิดที่ทุกสิ่งจะประสบความสำเร็จได้ด้วยความตั้งใจจริง และจากการทำงานอย่างจริงจังไม่ใช่เกิดจากโอกาสหรือปาฏิหาริย์ นอกจากนี้การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานของตนเอง ไม่เชื่อในสิ่งมหัศจรรย์ และไม่มีจุดหมายที่เป็นรางวัลหรือชื่อเสียง (McClelland. 1969: 104) และผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีเป้าหมายที่ตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง และจะพยายามที่จะเอาชนะความล้มเหลวต่าง ๆ ด้วยความมานะบากบั่นอย่างมีการวางแผนที่ดี (พรณี ชูชัย. 2522: 227 – 228) จะสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จในปัจจุบันเพื่อส่งผลถึงอนาคตได้ดีกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำกว่า (นุชนารถ ธาตุทอง. 2539: 19 – 20) และเมื่อประสบความสำเร็จแล้วผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเชื่อว่าเกิดจากความสามารถ และความพยายามของตน ดังนั้นถ้าบุคคลขาดความพยายามก็จะทำให้ล้มเหลวและถ้าหากว่าพยายามมากขึ้นจะทำให้ประสบความสำเร็จเนื่องจากเชื่อว่าตนเองสามารถที่จะกำหนดผลลัพธ์ของงานได้ ในทางตรงกันข้ามกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำจะเชื่อว่าตนเองมีความสามารถต่ำไม่สามารถกำหนดผลลัพธ์ของงานได้ ถึงแม้ว่าจะพยายามแต่ก็จะไม่ประสบความสำเร็จทั้งนี้เนื่องจากตนเองขาดความสามารถส่วนความสำเร็จนั้นเกิดขึ้นเพราะว่าโชคดี (จรัล อุ่นจิตติวัฒน์. 2532: 13)

เมฮาร์เบียน (วรรณภรณ์ เต็มประยูร. 2544: 44 – 45 ; อ้างอิงจาก Mehrabian. 1968: 493 – 499) ได้ทำการศึกษาเพื่อจำแนกผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำจากนั้นได้สรุปโครงสร้างของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ 8 ลักษณะ ได้แก่

1. มีความเป็นอิสระในการทำงาน (Independence) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จด้วยตนเองแต่ผู้เดียวนั้นมากกว่าที่จะต้องร่วมกันทำหลาย ๆ คน

2. การเลือกกิจกรรมที่แสดงถึงความสำเร็จ หรือเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ (Achieve oriented) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีเป้าหมายในการประกอบกิจกรรม ที่มีโอกาสเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความพยายาม

3. ต้องการความสำเร็จมากกว่าหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Achieve / Failure felling) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความรู้สึกที่ต้องการความสำเร็จมากกว่าหลีกเลี่ยงความล้มเหลว โดยความสำเร็จของตัวงานนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นที่ดีให้พยายามทำงานนั้นต่อไป ไม่ใช่ว่าทำเพราะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว และมีความสุขเมื่อทำได้สำเร็จ

4. การเลือกเสี่ยงในระดับที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ (Intermediate risk / Realistic aspiration level) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความคาดหวังใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง

5. การเลือกงานที่ยากและท้าทายความสามารถ (Worth / While / Difficult work) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะที่ชอบงานที่ตนไม่เคยทำมาก่อน และเห็นว่าเป็นที่น่าสนใจ โดยไม่กลัวผลที่ออกมาว่าจะดีหรือไม่ดี เพื่อที่ตนจะได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่

6. การเลือกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน และฝึกความชำนาญ (Skill / Competition) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมองว่ากิจกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถและทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง

7. ความสามารถที่จะรอรับผลในระยะยาว (Delay gratification) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความยินดีที่จะให้เวลากับงานนั้นอย่างเต็มที่ ถึงแม้ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคที่ยินดีที่จะรอแล้วได้ความสำเร็จของงาน

8. ความผูกพันกับอนาคตมากกว่าอดีตและปัจจุบัน (Distant future perspective) โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความสามารถในการมองการณ์ไกลคำนึงถึงผลที่จะได้รับในระยะยาว เชื่อว่าจะต้องดีกว่าที่ผ่านมา

สรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความต้องการของบุคคลที่จะจูงใจให้ตนเองกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะนำไปสู่ความมุ่งหวังที่ตนเองต้องการหรือตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แน่นอนด้วยการแสดงถึงความกระตือรือร้น เพียรพยายามในการกระทำ และต้องการแข่งขันกับบุคคลอื่น ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดที่ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีคุณลักษณะที่กระตือรือร้นในการเรียน การทำงาน มีความพยายามในการทำงานที่ยากสามารถเห็นผลสำเร็จได้ และต้องการแข่งขันกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อผลงานที่ดีเยี่ยมของตน ดังนั้น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงควรจะสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากการศึกษาพบว่า มีผู้ศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค กล่าวคือ มุกข์ดา ผดุงยาม

(2547) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครจำนวน 1,176 คน ซึ่งงานวิจัยนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียน ว่าเป็นการที่นักเรียนมีความตั้งใจที่จะพัฒนาผลการเรียนของตนให้ดีขึ้น และใช้กระบวนการในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เป็นการเผชิญปัญหาทางการเรียน กล่าวคือ นักเรียนวิเคราะห์ประเด็นปัญหา โดยระบุได้ว่าประเด็นปัญหาและสาเหตุของปัญหา คืออะไร จากนั้นวิเคราะห์ทางเลือกในการเผชิญปัญหา เชื่อมโยงข้อดีที่มีภายในตนเองที่จะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา และระบุได้ถึงแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือทางสังคมที่มีในขณะนั้น และกำหนดวิธีที่จะใช้ในการเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ตัวปัญหาโดยตรง ประเมินผลดีและผลเสียต่อตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ที่คาดว่าจะตามมาภายหลังจากการเผชิญปัญหา ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่น

นอกจากนี้จากการศึกษาของ ทรงพร สดใสจิตต์ (2547) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความสามารถทางการเรียน และพบว่า นักเรียนที่มีความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จ และเกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความรู้สึกที่ต้องการชัยชนะในการแข่งขันสูงย่อมมีความมุ่งมั่นที่จะพากเพียรในการเรียน ทำให้ผลการเรียนอยู่ในระดับสูง ซึ่งในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนไม่มีความต้องการชัยชนะ ไม่ปรารถนาที่จะประสบผลสำเร็จ ไม่อดทนต่ออุปสรรค และสภาพการแข่งขันทั่วไป และไม่สนใจที่จะพยายามมุ่งมั่นให้เกิดผลสำเร็จอย่างถูกต้อง ก็ไม่สามารถที่จะทำให้ผลการเรียนเป็นไปในทางที่ดีได้ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉรา สุขารมณ ; และ อรพินท์ ชูชม (2530) ที่พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถที่จะพยากรณ์ความสำเร็จทางการเรียน หรือมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอาชีวศึกษาของ วชิร โอภิชากร (2533) ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการว่าจะต้องมีจิตลักษณะ 5 ด้านคือ เจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจ ความเชื่ออำนาจในตน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพบความสัมพันธ์ของตัวแปรจิตลักษณะคือ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตลักษณะของบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการในด้านความเชื่ออำนาจในตน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล่าวคือ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความต้องการแก้ปัญหา และตัดสินใจด้วยตนเอง เชื่อมั่นในเหตุผลของตนเองว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นเกิดจากการกระทำ เพราะการที่บุคคลมีเหตุผลในการตัดสินใจด้วยตนเอง แน่วแน่ในการตัดสินใจ อดทนต่อสิ่งร้าว พร้อมทั้งจะเผชิญความผิดพลาดและแก้ไขผิดพลาดนั้นมีการประเมินสถานการณ์ที่กำลังเผชิญว่าสถานการณ์นั้นยากหรือง่ายเพียงใดที่จะประสบความสำเร็จตามความคาดหวัง โดยใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เป็นต้น

การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากการตรวจสอบเอกสาร พบว่า มีงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในกลุ่มวัยรุ่น คือ สุพจน์ สิ้นสุวงศ์วัฒน์ (2527) ได้ศึกษาการสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .936 จรัส อุ่นจิตติวัฒน์ (2532) ใช้แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับเด็กนักเรียนที่สร้างและปรับปรุงมาจากโครงสร้างตามแบบวัดของฮอร์แมน (จรัส อุ่นจิตติวัฒน์. 2532: 26 – 27 ; อ้างอิงจาก Herman. 1970: 354 – 355.) ที่ประกอบด้วย 9 ประการคือ 1) มีระดับความมุ่งหวังสูง 2) มีความพยายามต่อสู้เพื่อไปสู่สถานะที่สูงขึ้น 3) มีความอดทนในการทำงานที่มีความยากระดับปานกลางได้เป็นเวลานาน 4) ในขณะที่งานแม้จะถูกขัดจังหวะก็พยายามทำต่อไปจนสำเร็จ 5) มีความรู้สึกใช้เวลาเป็นสิ่งที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว 6) เป็นคนมุ่งอนาคตสูง 7) จะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถ 8) ต้องการให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นจึงพยายามทำงานให้ดี และ 9) พยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ดี มีข้อคำถามรวม 27 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวก 13 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 14 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ และ วชิร โอภิชากร (2533) วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนอาชีวศึกษามี 5 ระดับจำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .77 ทรงพร สดใสจิตต์ (2547) ใช้แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .67 และค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .01 ถึง .58 และ มุกข์ดา ผดุงยาม (2547) ใช้แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนอันได้แก่ความกระตือรือร้นทางการเรียน ความเพียรพยายามทางการเรียน และความต้องการการแข่งขันในทางการเรียน ซึ่งมีข้อคำถามรวม 20 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .725

นอกจากนี้เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ใช้เครื่องมือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในกลุ่มอื่น ๆ กล่าวคือ นุชนารถ ธาตุทอง (2539) วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักวิชาการ โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นการวัดความสามารถของคนในการทำงาน การเลือกเพื่อนร่วมงาน และการรู้จักกำหนดเป้าหมายในการทำงาน โดยแบบวัดฉบับนี้เป็น มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ จำนวนรวม 15 ข้อคำถามมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .76 มาริษา สก๊อต (2548) ที่ทำการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ โดยลักษณะแบบวัดมีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบรวม 24 ข้อ เป็นการวัดความมุ่งมั่นพยายามในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีมาตรฐาน โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แต่ละข้อมีมาตรประเมินค่า 6 หน่วย มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง -.19 ถึง .86

การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ วชิร โอภิชากร (2533) จำนวน 15 ข้อ มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้

สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับคือ “เห็นด้วยมากที่สุด” ถึง “เห็นด้วยน้อยที่สุด” นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่ามีแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์สูงส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่ามีแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์ต่ำ

สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการ ประสบความสำเร็จนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์สูงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จ ได้มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์ต่ำกว่า เนื่องจากแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจอันสำคัญยิ่งที่ จะกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการ และแสดงพฤติกรรมไปยังเป้าหมาย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย จึงได้กำหนดแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรลักษณะทางจิตที่เป็นปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยผู้วิจัยคาดว่าผู้ที่มี แรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์สูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคโดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้านสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจไฟ สัมฤทธิ์ต่ำ

ลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation) หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นผลดี และผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถพิจารณาวางแผนการปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สมตุล ชาญนุวงศ์. 2533: 51) มีความเพียรพยายามใน ปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 24) มุ่งเน้นไปที่สาเหตุ ของการตัดสินใจเลือกกระทำ เล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นจากผลการกระทำในอนาคต (บุญตา นันทะกุล. 2546: 29) โดยการคาดการณ์ที่ลึกซึ้งกว้างไกลนั้นไม่ได้มีผลเพียงแค่ว่าเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้น หากแต่ ครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่น และสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน (จรรยา สุวรรณทัต. 2531: 48) ดังนั้น ลักษณะมุ่งอนาคต จึงหมายถึง ความสามารถคาดการณ์ไกล เห็น ความสำคัญของสิ่งที่เกิดในอนาคต เกิดเป็นความใส่ใจที่เป็นสาเหตุของการตัดสินใจของบุคคล

ลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจากการสะสมของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตั้งแต่อดีตของบุคคล เกี่ยวกับความมั่นคงของลักษณะทางสังคมถ้าสังคมมีความมั่นคงของลักษณะทางสังคมสูง ไม่ต้อง พึ่งพาธรรมชาติ บุคคลในสังคมสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ คนในสังคม นั้นจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ถ้าลักษณะมุ่งอนาคตมีมากในบุคคล สังคมที่บุคคลเหล่านั้นอาศัยอยู่จะ กลายเป็นสังคมที่ทันสมัย ส่วนสังคมที่มีความแร้นแค้นบุคคลมีอาชีพทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพา ธรรมชาติ และไม่สามารถควบคุมลักษณะทางสังคมได้ บุคคลจะมีลักษณะมุ่งปัจจุบันมากกว่า ลักษณะมุ่งอนาคต (สมตุล ชาญนุวงศ์. 2533: 51 ; อ้างอิงจาก Mischel. 1974: 287)

ลักษณะของบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวางแผน ล่วงหน้า และสามารถคาดการณ์ถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ นอกจากนี้บุคคลยังจะ สามารถที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล โดยมีความเชื่อมั่นในผลของการ

กระทำของตนว่า เมื่อทำดีแล้วตนย่อมได้รับผลดีตอบแทน อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงคือบุคคลที่มองการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคต และหาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี โดยจะทำให้ประชาชนมีการวางแผน เพื่อประโยชน์ในอนาคต ส่วนประเทศที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการพัฒนาการดำเนินกิจการต่าง ๆ นั้นก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาต่าง ๆ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนเป็นเพราะบุคคลขาดลักษณะมุ่งอนาคต เนื่องจากบุคคลที่มุ่งอนาคตสูงจะมีสติปัญญาสูง และสุขภาพจิตดี ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อีกจำนวนมาก เช่น ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมสุขภาพอนามัย เป็นต้น (สมดุล ชาญนวงศ์. 2533 : 51 – 52)

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต พบว่า การมุ่งอนาคตเป็นการคาดการณ์เกี่ยวกับการกระทำในปัจจุบันที่จะส่งผลต่อผลลัพธ์ที่จะตามมาในอนาคต ซึ่งเมื่อบุคคลมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงควรจะสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมองเห็นความสำคัญของการเผชิญหน้าและเอาชนะความยากลำบากที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ว่าถ้าหากสามารถฟันฝ่าไปแล้วจะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต

จากการตรวจสอบเอกสารยังไม่มีการศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค อย่างไรก็ตามพบว่า วิริตี ปานศิลา (2542) ทำการศึกษา การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะ และการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงาน และพบว่า การมุ่งอนาคต และตัวแปรลักษณะทางจิตอื่น ๆ ได้แก่ การควบคุมตนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบล ภาคเหนือในประเทศไทยโดยรวมได้ร้อยละ 11 และมีงานวิจัยที่ใช้เครื่องมือวัดลักษณะมุ่งอนาคตในกลุ่มวัยรุ่น คือ ผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) ศึกษาลักษณะทางอารมณ์ สังคม และจริยธรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท และพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมากจะมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทน้อยกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ส่วน บุญตา นันทะกุล (2546: 13 – 14) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรักการอ่านว่าสาเหตุที่กระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสือนั้นเกิดจากความต้องการตามธรรมชาติของเด็กหลายประการประกอบกันซึ่งปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความต้องการความสำเร็จทั้งในชีวิตประจำวัน และในการเรียนของตัวเอง ซึ่งจะเกิดเป็นความภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเองมากขึ้น และผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเป็นผู้มีพฤติกรรมรักการอ่านมากกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตนั้นทำให้เด็กต้องการความสำเร็จในการเรียนเพื่อประโยชน์ในอนาคต จึงแสดงพฤติกรรมรักการอ่านในที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นตัวแปรเป็นปัจจัยเชิงเหตุของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งนี้เพราะผู้ที่จะความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงนั้นจะต้องมีความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตโดยไม่ท้อแท้ต่อปัญหาหรืออุปสรรค ซึ่งผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะสามารถคาดการณ์ไกล เล็งเห็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนในอนาคต และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยไม่ปล่อยให้อุปสรรคต่าง ๆ เข้ามาขัดขวางหนทางสู่ความสำเร็จ

การวัดลักษณะมุ่งอนาคต

การวัดลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ ผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) และบุญตา นันทะกุล (2546) มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรู้จักคิด และการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ผู้วิจัยจึงได้เลือกลักษณะมุ่งอนาคตมาเป็นตัวแปรลักษณะทางจิตของบุคคลที่เป็นปัจจัยเชิงเหตุของความความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

ภาวะผู้นำ

ผู้นำเกิดจากการที่มนุษย์ใช้ชีวิตร่วมกันมีการติดต่อสื่อสารกันเป็นผลให้เกิดชุมชน ซึ่งในชุมชนนั้นบุคคลแต่ละคนย่อมมีนิสัย บุคลิกภาพ ความรู้ และทักษะแตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะที่แตกต่างกันนี้เองเป็นเครื่องมือผลักดันให้บางคนเป็นผู้นำ และบางคนเป็นผู้ตาม ส่วนภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกระบวนการความสัมพันธ์แห่งอิทธิพลซึ่งเกิดระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (วรารคณา เทียมภักดี. 2547: 4 – 5) โดยผู้นำ (Leader) จะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา และอาจชักนำหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือไม่ดีได้ (ทวีพรเพ็งมาก. 2546: 23) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีสถานะที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ใช้อิทธิพลต่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มและดำเนินการนำกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ (วรารคณา เทียมภักดี. 2547: 7) ส่วนคำว่าภาวะผู้นำนั้นมีความหมายที่แตกต่างไปจากคำว่าผู้นำ ดังมีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2534: 9) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การใช้อิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เป็นศิลป์แห่งการกระทำของบุคคลหนึ่ง เพื่อให้

ได้รับสิ่งที่ต้องการโดยที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกชอบ หรือพึงพอใจในตนเองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545: 277) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นอิทธิพลระหว่างบุคคลที่จะชักนำให้บุคคลหรือกลุ่มทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการ เป็นความสามารถของบุคคลในการใช้อำนาจและจูงใจผู้อื่นปฏิบัติตามจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยกลวิธีการใช้อิทธิพลนั้นประกอบด้วย

1. การโน้มน้าวด้วยเหตุผล ซึ่งผู้นำจะใช้เหตุผลเชิงตรรกะ และหลักฐานข้อเท็จจริง เพื่อโน้มน้าวบุคคลเป้าหมายว่าข้อเสนอของตนทำให้สามารถที่จะบรรลุในการกิจได้
2. การดึงดูดให้เกิดแรงบันดาลใจ โดยที่ผู้นำทำการปลุกเร้าความกระตือรือร้นของบุคคลเป้าหมายด้วยการเพิ่มความมั่นใจในตนเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
3. การหาข้อดี โดยผู้นำจะขอความร่วมมือจากบุคคลเป้าหมายในการวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในเชิงปฏิบัติ
4. การเอาอกเอาใจ ผู้นำจะใช้คำยกย่อง ชมเชย อย่างเหมาะสมต่อบุคคลเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความรู้สึกในทางบวกก่อนที่จะร้องขอสิ่งหนึ่งสิ่งใด
5. แรงดึงดูดเชิงบุคลิก โดยผู้นำทำการดึงดูดใจบุคคลเป้าหมายในแง่ของความรู้สึก ทัศนคติ และมิตรภาพเมื่อร้องขอสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับพื้นฐานของมิตรภาพ และระยะเวลาที่รู้จักกัน เป็นต้น
6. การแลกเปลี่ยน เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำเป็นผู้ที่มีทรัพยากร และทำการเสนอแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งหนึ่งสิ่งใดในภายหลัง หรือสัญญาว่าจะแบ่งปันผลประโยชน์ให้หากช่วยให้การกิจลุล่วง
7. การสร้างพันธมิตร โดยที่ผู้นำใช้การสนับสนุนจากบุคคลอื่น ๆ เป็นเหตุผลในการทำให้บุคคลเป้าหมายกระทำตาม
8. การสร้างความชอบธรรม โดยผู้นำสร้างความชอบธรรมด้วยการอ้างถึงอำนาจหรือความถูกต้องในการกระทำด้วยการยืนยันความสอดคล้องกับนโยบาย กฎ แนวปฏิบัติ หรือประเพณีของสังคม เป็นต้น
9. การกดดัน โดยผู้นำจะใช้วิธีเรียกร้อง คุกคาม หรือคาดโทษเพื่อเตือนบุคคลเป้าหมาย ถึงการมีอิทธิพลเหนือบุคคลเป้าหมาย ให้บุคคลเป้าหมายปฏิบัติตาม ซึ่งการกระทำเช่นนี้สุดท้ายจะทำให้เกิดการต่อต้าน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำเน้นความเป็นตัวบุคคล ส่วนภาวะผู้นำนั้นเป็นศิลปะหรือกระบวนการในการใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม สำหรับการศึกษาครั้งนี้ พิจารณามุมมองของผู้นำในลักษณะของภาวะผู้นำ (Leadership) โดย ภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการริเริ่มในการชี้แนวทางหรือการควบคุมการกระทำที่มีต่อกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

ลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จคือ จะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดใหม่ ทำใหม่ เป็นคนแรก ไม่ลอกเลียนแบบบุคคลอื่น ๆ รักษาความมั่นใจในตนเองโดยมั่นใจในขีดความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถในการกระทำ และการคิด มีสติปัญญาในการเก็บ

รวบรวมข้อมูลและตีความหมาย รวมทั้งมีความรู้พื้นฐานทางเทคนิค มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ผู้อื่นสามารถไว้วางใจได้โดยไม่ผิดหวัง ประกอบกับมีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้เกิดแรงพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความสามารถในการปรับตัว และปรับสิ่งอื่นให้เหมาะสมกับความจำเป็นของสถานการณ์ และความต้องการของผู้ตาม (นิตย สัมมาพันธ์. 2546: 34 – 35)

ซึ่งสอดคล้องกับ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 22) ที่ได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำที่ดีไว้ว่า ผู้นำที่ดีจะต้องมีความเฉลียวฉลาดมีความสามารถทางด้านสติปัญญาและคุณภาพทางสมอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำ คนที่มีความเฉลียวฉลาดย่อมโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ง่าย โดยความเฉลียวฉลาดนั้นอาจเกิดจากการมีการศึกษาอบรมดี เนื่องจากการศึกษาก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถทางด้านการเปรียบเทียบและแปลความหมายอย่างมีเหตุผล มีความสามารถที่จะตีความหมายทางภาษาเป็นตัวเลข และจากตัวเลขเป็นถ้อยคำได้ ทำให้สามารถหาเหตุผลต่าง ๆ จากสาเหตุต่าง ๆ ได้ และสามารถแปลความหมายของสิ่งที่เป็สัญลักษณ์ให้เป็นภาษาเขียนได้ ความสามารถทางด้านเหตุผลนี้พัฒนาได้ยากเพราะจำต้องมีความสามารถทางภาษา ทักษะและความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการมีความรู้มากทำให้ผู้อื่นให้ความเคารพนับถือ นอกจากนี้ผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยมีกำลังใจเข้มแข็งในการตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเชื่อมั่นว่างานนั้นจะต้องสำเร็จ โดยไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้ทันทั่วทั้ง

ทฤษฎีภาวะผู้นำเป็นการศึกษาเพื่ออธิบายสภาพการดำเนินการของผู้นำในการนำผู้อื่น โดยทฤษฎีภาวะผู้นำที่สำคัญมีดังนี้

ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Trait theories of leadership) เป็นแนวคิดที่เก่าและเป็นแนวคิดแรกที่ศึกษาภาวะผู้นำโดยเชื่อว่าผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ โดยคุณลักษณะของผู้นำที่บุคคลมีจะเป็นคุณลักษณะที่มีแต่ชาติกำเนิด จึงได้พยายามรวบรวมคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จจากสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อทำการศึกษา ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน แต่จะขอกล่าวถึงการศึกษโดย สตีอกดิลล์ (วันชัย มีชาติ. 2548: 186 ; อ้างอิงจาก Stogdill. 1994) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำที่ประสบความสำเร็จไว้ 33 เรื่อง และได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผลไว้ 3 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถ ซึ่งในการศึกษาเฉพาะคุณลักษณะของผู้นำนี้ภายหลังมีผู้พากษ์วิจารณ์และโต้แย้งว่าการศึกษาเฉพาะคุณลักษณะของผู้นำทำให้มองข้ามความสำคัญของพฤติกรรม และสถานการณ์ที่ผู้นำแสดงออก

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมแสดงภาวะผู้นำ (Behavioral theories of leadership) โดยทฤษฎีในกลุ่มนี้เชื่อว่าการจะเข้าใจผู้นำจะต้องศึกษาพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออก ซึ่งมีผู้ศึกษา ไว้ดังนี้

1. การศึกษาที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน โดย ลีเคิร์ต (วันชัย มีชาติ. 2548: 191 ; อ้างอิงจาก Likert. 1947) เป็นการศึกษาโดยหลักการและวิธีการของผู้นำที่มีประสิทธิผลในการจัดการให้คนทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยในการศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าและลูกน้องใน

องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถสรุปแบบของผู้มาได้ 2 แบบ คือ 1) ผู้นำที่เน้นงาน จะเป็นผู้นำที่ใช้อำนาจในการให้รางวัล อำนาจในการลงโทษและอำนาจตามกฎหมาย ให้มีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในการนำไปปฏิบัติงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ผู้นำที่เน้นงานจึงเป็นผู้นำที่เน้นความสำเร็จของผลงานเป็นหลัก และ 2) ผู้นำที่เน้นผู้ปฏิบัติงาน จะเป็นผู้นำที่ใช้วิธีการมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับผู้ปฏิบัติงาน สนใจในความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน และพยายามหาทางตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานตอบสนองการทำงานให้ตามที่ผู้นำต้องการ ผู้นำประเภทนี้จึงเป็นผู้นำที่เน้นผู้ปฏิบัติงานเป็นหลัก

2. การศึกษาภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio state studies) เป็นการศึกษาภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio State University) (วันชัย มีชาติ. 2548: 192 ; อ้างอิงจาก James L. Gibson ; James M. ; & Ivancevich H. Donnelly. 1994: 407) เป็นการศึกษาพฤติกรรมในการอำนวยการและสั่งการของผู้นำ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานคนอื่นปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยแบ่งเกณฑ์พิจารณาพฤติกรรมผู้นำเป็น 2 มิติ คือ 1) มิติด้านการให้ความสำคัญกับคน ผู้นำจะให้ความสนใจกับความรู้สึกและความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน โดยผู้นำจะให้ความสำคัญกับสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงาน ให้การเคารพกับความคิดของผู้อื่น ให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานเท่าเทียมกับตนเอง และ 2) มิติด้านการมุ่งเน้นเรื่องงาน ผู้นำจะวางเป้าหมายของงาน และจัดระบบ กำหนดหน้าที่และมอบหมายให้นำไปปฏิบัติ และผู้นำคอยติดตามประเมินผู้ปฏิบัติงาน

การศึกษาภาวะผู้นำในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ได้เน้นภาวะผู้นำโดยเน้น 2 ปัจจัยคือ 1) ผู้นำมุ่งงาน (Task orientation) โดยผู้นำจะกำหนดว่า ผู้ร่วมงานจะต้องทำงานตามที่ได้รับมอบหมายการจัดระเบียบงาน การตัดสินใจ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ถือหลักประสิทธิภาพ โดยมุ่งถึงผลงานเป็นหลัก หรือเรียกว่า ระบบประสิทธิภาพ และ 2) ผู้นำที่มุ่งคน (Employee orientation) โดยเน้นที่ความสัมพันธ์กับตัวบุคคลหรือเน้นมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก (อโนชา รัชพรมงคล. 2538: 49 – 50) โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ มีความกล้าที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยอารมณ์ที่มั่นคงมากกว่าผู้ที่มีภาวะผู้นำต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ

จากการตรวจสอบเอกสารพบว่ามีผู้ศึกษาภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่น เช่น วินิจ เกตุขำ (2515) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับความเป็นผู้นำ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินต์ ปรีชาสามารถ (2515) ที่ทำการวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ความเกรงใจ และลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ประพาศติล้อยตามสังคม และขัดกับสังคม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มี

ประพัตติคล้อยตามสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะความเป็นผู้นำ และ อโนชา รัชพรมงคล (2538) ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานของข้าราชการกองการศึกษา โรงเรียนจำอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ พบว่า ข้าราชการที่มีลักษณะความเป็นผู้นำสูงจะมีแนวโน้มความคิดสร้างสรรค์ด้านความยืดหยุ่นในการคิดสูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะความเป็นผู้นำต่ำ

การวัดภาวะผู้นำ

การวัดภาวะผู้นำในงานวิจัยครั้งนี้ได้วัดโดยนำแบบวัดภาวะผู้นำของ อโนชา รัชพรมงคล (2538) มาปรับข้อความให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยแบบวัดภาวะผู้นำของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับคือ เสมอ บ่อยครั้ง บางครั้ง นานนานครั้ง และไม่เคยเลย นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีภาวะผู้นำสูงนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีภาวะผู้นำต่ำ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิด และการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงได้เลือกภาวะผู้นำมาเป็นตัวแปรลักษณะทางจิตของบุคคลที่เป็นปัจจัยเชิงเหตุของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยคาดว่าผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าผู้ที่มีภาวะผู้นำต่ำ

ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต (Mastery experiences) เป็นประสบการณ์โดยตรงที่บุคคลประสบความสำเร็จและส่งผลให้เพิ่มความสามารถของตนเอง โดยบุคคลเชื่อว่าเขาสามารถที่จะทำได้ การที่บุคคลมีประสบการณ์ในการประสบความสำเร็จจะทำให้บุคคลรับรู้ว่ามีความสามารถที่จะกระทำเช่นนั้นได้ และจะไม่มีอาการยอมแพ้ต่ออุปสรรค โดยจะพยายามดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ต้องการ (อมรรัตน์ พาชิยานุกุล. 2545: 12)

โดยประสบการณ์ของบุคคลเกิดได้จากการเรียนรู้ของบุคคล เมื่อบุคคลได้กระทำพฤติกรรมใดแล้วได้ผลเป็นที่พึงพอใจบุคคลนั้นก็จะกระทำพฤติกรรมลักษณะนั้น ๆ อีกและเมื่อประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ ความพึงพอใจก็จะสะสมมากขึ้นส่งผลให้บุคคลกระทำพฤติกรรมในลักษณะนั้นอีก ในทางตรงข้ามถ้าการกระทำให้ผลที่ไม่พึงพอใจบุคคลก็จะไม่กระทำพฤติกรรมในลักษณะนั้น ๆ อีก การเรียนรู้ของบุคคลเกิดตั้งแต่เริ่มแรกของชีวิต และจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการกระทำและผลที่ได้รับของบุคคล (นุชนารถ ธาตุทอง. 2539: 18 – 19) ดังที่แบนดูรา (ขนิษฐา สุวรรณนิตย์. 2533: 5 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1982) ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลมีประสบการณ์มาอย่างไร ก็จะทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนตามประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เช่น การที่บุคคลทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้วได้รับความสำเร็จหลายครั้ง จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และ

พัฒนาเกี่ยวกับความสามารถของตนเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับการที่บุคคลประสบความสำเร็จใน การทำกิจกรรมต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง ก็จะทำให้บุคคลไม่มีความมั่นใจเกี่ยวกับความสามารถของตน และไม่กล้าที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต หมายถึง การที่บุคคลเคย ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตการเรียน และการทำงาน เป็นทักษะที่ประสบ ความสำเร็จในอดีตของบุคคล เป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับในแต่ละระยะของชีวิตจะเป็นสิ่งที่สร้าง ความเชื่อมั่นในความสามารถของแต่ละบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

จากการตรวจสอบเอกสารไม่พบการวิจัยโดยตรงที่เกี่ยวกับประสบการณ์ความสำเร็จ ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นแต่มีงานวิจัยของชนินฐา สุวรรณนิตย์ (2533) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่า ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนมีความสัมพันธ์ใน เชิงบวกต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน โดยนักเรียนที่มีประสบการณ์ที่ดีที่ได้รับจาก การเรียน คือสามารถประสบความสำเร็จในการเรียน มีผลการเรียนดี จะมีความคาดหวังเกี่ยวกับ ความสามารถของตนในการเรียนที่ยากขึ้นในระดับชั้นต่อไปสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับ การเรียน เช่น การสอบไม่ผ่าน หรือการได้คะแนนต่ำ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ วินัย ดำสุวรรณ (2542) ที่ทำการศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการมุ่งวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของอาจารย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพบว่าประสบการณ์การวิจัยมีความสัมพันธ์กับการมุ่งวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

การวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

การวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นใหม่โดยสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการและกลุ่ม ประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา ซึ่งแบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ของนักเรียนอาชีวศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับคือ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” นักเรียน อาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตสูงนักเรียน อาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตต่ำ

สรุปได้ว่า ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต เป็นตัวแปรลักษณะทางจิตของบุคคลที่เป็นปัจจัยเชิงเหตุของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากการที่บุคคลเคยประสบความสำเร็จ หรือได้รับผลตอบแทนตามที่เคยประสบมาจะทำให้ บุคคลเกิดความมานะพยายามในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังว่าจะได้รับผลสำเร็จดังที่เคย ได้ประสบมาแล้ว ดังนั้นการที่นักเรียนอาชีวศึกษามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ในการเรียน และชีวิตประจำวันมาแล้ว ควรจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตน้อยกว่า

การสนับสนุนทางสังคม

บุคคลมีความต้องการพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก การยอมรับยกย่อง การเห็นคุณค่า การเป็นเจ้าของ ความมีชื่อเสียง และความปลอดภัย (Thoits. 1982: 146) ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคม คือ การที่ได้รับความใกล้ชิด การได้รับการช่วยเหลือโดยได้รับสิ่งของ แรงงาน คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการมีส่วนร่วมทางสังคม จากบุคคลอื่น (Berrara. 1982: 70) รวมถึงการที่บุคคลรับรู้ว่ามีคนที่สามารถพึ่งพาได้ แสดงความเอื้ออาทร เห็นคุณค่า และให้ความรัก (Sarason ; & others. 1990: 127)

การสนับสนุนทางสังคม เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ต้องการการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุความต้องการของตนในด้านสรีระวิทยา และเกิดความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ รู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม ซึ่งจะทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีความหมาย นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคมยังช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยให้ความเหนื่อยหน่ายและความเครียดจากการทำงานลดลงได้ในลักษณะของการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือระบายปัญหาความคับข้องใจ และช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจปัญหาหรือความกดดันที่กำลังเผชิญอยู่และพัฒนากลไกการต่อสู้ได้ดีขึ้น (ยศวรรณ นิพัทธ์ศิริผล. 2541: 38 ; อ้างอิงจาก Norbeck. 1985: 225-227) และการสนับสนุนทางสังคม ยังเป็นการที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ได้รับการสนองตอบต่อความต้องการด้านความรัก ความเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ การได้รับคำแนะนำ การยอมรับยกย่องและการมองเห็นคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และการช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น ข่าวสารข้อมูล สิ่งของและอื่น ๆ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่เพียงพอที่จะบรรเทา หรือลดความรุนแรงของปัญหา ลดความเครียดและป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา (พจน์ จีรบลกิจ. 2541: 28)

ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคม จึงหมายถึง การที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม โดยรู้สึกหรือรับรู้ว่ามีแหล่งหรือบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เมื่อตนเองต้องการหรือเมื่อพบปัญหา เพื่อแก้ปัญหาหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหา ลดความเครียดหรือผลกระทบต่าง ๆ

การสนับสนุนทางสังคมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotion support) หมายถึง การได้รับความสนิทสนมคุ้นเคย หรือการยืนยันความมั่นใจ (นริศว์ ปรารมภ์. 2539: 38 ; อ้างอิงจาก Schaefer ; & others. 1991: 381 – 406) ได้แก่ การได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ความเข้าใจ การได้รับการยอมรับ การเห็นคุณค่าจากบุคคลอื่นเป็นที่รักและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Thoits. 1982: 147 - 148)

2. การสนับสนุนที่ชัดเจน (Tangible support) หมายถึง การได้รับการช่วยเหลือ หรือ ได้รับการบริการโดยตรงตามความต้องการ (นริศว์ ปรารมภ์. 2539: 38 ; อ้างอิงจาก Schaefer ; & others. 1891: 381 – 406) ได้แก่ การได้รับการช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ เงินทอง หรือ บริการ ที่จะทำให้บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนนั้นสามารถดำรงชีวิตได้ปกติ

3. การสนับสนุนด้านข้อมูล (Information support) หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล รวมทั้งคำแนะนำและแนวทางการ แก้ปัญหาต่างๆ

การสนับสนุนทางสังคมเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม เช่น ความช่วยเหลือที่เป็นสิ่งของ ทุนทรัพย์ และความช่วยเหลือที่เป็นนามธรรม เช่น การยอมรับ ความเข้าใจ (วิลาวณีย์ ภูขมัง. 2539: 23 ; อ้างอิงจาก Dean ; & Lin. 1977) การรับรู้ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในหน่วยงาน และจากสมาชิกในครอบครัว จะส่งผลกระทบต่อ จิตใจของบุคคล และส่งผลต่อเนื่องถึงพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง (ณัฐสุตา สุจินันท์กุล. 2541) ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจึงมีความสำคัญที่จะทำให้บุคคลอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของบุคคล โดยการได้รับการสนับสนุนจากสังคมของบุคคลจะเป็นส่วนช่วยผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามถ้าหากบุคคลไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม บุคคลก็อาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา ยกตัวอย่างเช่น การวิจัยของ จารุพร แสงเป่า (2542) ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความ ตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร โดยพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าหออภิบาลผู้ป่วย และ เพื่อนร่วมงานต่ำ จะมีแนวโน้มที่จะลาออกจากงานมากกว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจาก หัวหน้าหออภิบาลผู้ป่วย และเพื่อนร่วมงานสูง

จากการศึกษาความหมาย และองค์ประกอบ และความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับ บุคคลอื่นในสังคม โดยรู้สึกหรือรับรู้ว่ามีแหล่งหรือบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าว สาร วัตถุ สิ่งของที่สามารถจับต้องได้ การได้รับการบริการตามที่ต้องการ รวมถึงการได้รับการเอาใจใส่ ได้รับความรัก และได้รับกำลังใจ จากบุคคลอื่นแทน พ่อ แม่ และพี่น้องของบุคคล โดยในการวิจัย ครั้งนี้เป็นการศึกษากับนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นช่วงของวัยรุ่น และส่วนใหญ่ยังอยู่ในความ คุ่มครองของครอบครัว ดังนั้นบุคคลรอบตัวของวัยรุ่นนอกเหนือจากพ่อ แม่ และพี่น้องในครอบครัว คือ ญาติ ครู เพื่อนบ้าน และคนที่รู้จัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จซึ่งเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ของวัยรุ่น กล่าวคือ มีการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหาของบุคคล หรือเหตุการณ์ที่คุกคาม หรือเป็นอุปสรรคที่ทำนาย ดังเช่น นริศว์ ปรารมภ์ (2539) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร และพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากมีการเผชิญปัญหาเป็นปกติ มากกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย เนื่องจากวัยรุ่นได้รับข้อมูลต่างๆ จากสังคม ได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ จูงใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและปรับเปลี่ยนวิธีการเผชิญปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และงานวิจัยของ คอลิค บูสะมัญญ (2538) ที่ทำการวิจัยจิตลักษณะและปัจจัยทางชีวสังคมบางประการที่มีผลต่อการยอมรับนโยบายทางการศึกษาด้วยการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของเด็กนักเรียนไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา และพบว่า ตัวทำนวยการยอมรับนโยบายทางการศึกษาด้านการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือ การสนับสนุนทางสังคม

นอกจากนี้ยังมีการวิจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมของบุคคล พบว่า นกอดล คำเต็ม (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าหอผู้ป่วย และพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค การสนับสนุนจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในวิชาชีพ โดยทั้งสองตัวแปรสามารถรวมกันพยากรณ์ความสำเร็จในวิชาชีพได้ร้อยละ 18.6 ส่วน สนาน คุณประเสริฐ (2535) ทำการวิจัยผลของการใช้สารชักจูงในการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสารชักจูงในการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีลักษณะเป็นบทความทางวิชาการ และมีเนื้อหาที่กำหนดขึ้นตามแนวทางในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมของโรเจอร์ และพบว่า การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายความตั้งใจที่จะใช้นวัตกรรมในครูที่ได้รับสารชักจูงได้มากกว่าในครูที่ไม่ได้รับสารชักจูง และอภิญญา โพธิ์ศรีทอง (2536) ทำการวิจัยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุของพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรลักษณะทางสังคม ตัวแปรหนึ่งที่เกี่ยวข้องในการทำนายพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ซึ่งสอดคล้องกับ อริสรา จรัสศรี (2541) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อมเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร และสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และพบว่า พยาบาลที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อมเอดส์สูงกว่าพยาบาลที่มีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ และการสนับสนุนสังคมยังเป็นตัวแปรหนึ่งที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อมเอดส์ในกลุ่มรวม

การวัดการสนับสนุนทางสังคม

จากการตรวจสอบเอกสารพบว่ามีงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวัดการสนับสนุนทางสังคมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมพึงประสงค์ต่าง ๆ อาทิ การวัดการสนับสนุนทางสังคมในต่างประเทศ สาราซัน และคณะ (นริศว์ ปรารมภ์, 2539: 39 ; อ้างอิงจาก Sarason ; & others. 1990: 128 - 129) ได้สร้างขึ้นและใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยวอชิงตัน โดยให้นักศึกษาระบุบุคคลที่นักศึกษาสามารถพึ่งพาได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ และระบุความพึงพอใจที่ได้รับการช่วยเหลือนั้น โดยแบบวัดเป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ พึ่งพอใจมาก ให้คะแนน 6 คะแนน จนถึง ไม่พึ่งพอใจมาก ให้คะแนน 1 คะแนน ส่วนในการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทยแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายคือ แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; งามตา วนินทานนท์ ; และคณะ (2536) ที่ได้สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมขึ้นโดยแบบวัดเป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ มีข้อคำถามรวม 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .82 ลักษณะข้อคำถามเกี่ยวข้องกับบุคคลรอบตัวนักเรียนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกครอบครัว เช่น ญาติ ครู เพื่อน เพื่อนบ้าน เพื่อนบิดามารดา เป็นต้น ตลอดจนปริมาณความช่วยเหลือที่นักเรียนได้รับจากบุคคลอื่นและต่อมา นริศว์ ปรารมภ์ (2539) ทำการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร และได้นำแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; งามตา วนินทานนท์ ; และคณะ (2536) มาปรับใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบวัดดังกล่าวมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .83

การวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ นริศว์ ปรารมภ์ (2539) มาใช้ในการวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีการสนับสนุนทางสังคมสูงนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ

สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมที่หลากหลายของบุคคล ดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ การสนับสนุนทางสังคม เป็นลักษณะทางสังคม ในการศึกษาครั้งนี้ และการที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อยกว่า

การอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสถาบันแรก ที่สอนให้เด็กรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม เจตคติ และลักษณะนิสัยให้กับเด็ก โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อลักษณะจิตใจและแบบแผนพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นและยังมีผลต่อการกระทำในอนาคตอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลในการอธิบายลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี การอบรมเลี้ยงดูเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างพ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิดกับเด็ก โดยแสดงออกในลักษณะคำพูด ท่าทางการกระทำในรูปแบบของการเสริมแรง การลงโทษ การเป็นต้นแบบ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูคือการที่พ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิด แสดงท่าทาง ทางคำพูด การกระทำ ความรู้สึก และอารมณ์ต่อเด็กซึ่ง การถ่ายทอดความรู้สึก การรับรู้ และพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นพ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิดจะมีการถ่ายทอดที่มีลักษณะเฉพาะก่อให้เกิดเป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู (นริศพรารมภ์. 2539: 30 - 31)

การอบรมเลี้ยงดู แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพ่อ แม่ กับบุตร ซึ่งหมายรวมถึงการแสดงออก ความสนใจ ควบคุมไปกับการฝึกพฤติกรรมต่าง ๆ การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องทุกขณะที่เด็กใช้ชีวิตอยู่กับพ่อ แม่ ส่งผลต่อพฤติกรรมในปัจจุบันและสะสมต่อไปเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในอนาคต (ทัศนากทนต์. 2539: 6) โดยพ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัลหรือลงโทษในการกระทำต่าง ๆ ของเด็กได้ (สุภารัตน์ แซ่ตั้ง. 2547: 5) เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามวัยอันเหมาะสม (รติชนพิริยสค์. 2543: 60) การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นพฤติกรรมที่ พ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิดปฏิบัติต่อเด็กซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักสนับสนุน แบบให้เหตุผล ซึ่งแต่ละแบบจะมีอิทธิพลต่อแบบแผนพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กวัยรุ่น (จุษฎิ โยเหลา. 2535: 45)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูเด็กปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะต่าง ๆ โดยการปฏิบัติต่อเด็กนั้นมีอิทธิพลกับการแสดงพฤติกรรมของเด็ก โดยในการศึกษารุ่นนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ซึ่งเป็นลักษณะการเลี้ยงดูที่ พ่อ แม่ มีปฏิบัติต่อบุตรโดยแสดงความ รักใคร่เอาใจใส่สนใจสุขทุกข์ของบุตร มีความใกล้ชิดกับบุตร โดยได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตร ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมตามที่สังคมพึงปรารถนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการสนิทสนม ช่วยเหลือสนับสนุนเด็ก การให้ความสำคัญกับเด็กทำให้เด็กได้ในสิ่งที่ต้องการจนเกิดความรัก ไว้วางใจพ่อแม่ หรือผู้ใกล้ชิด เมื่อโตขึ้นจะแผ่ขยายความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจให้ผู้อื่น และสภาพแวดล้อมแปลกใหม่ ทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในระยะต่อมา และเกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตดี (ดวงเดือน พันธุมนาวัน. 2528: 5) ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน จึงหมายถึง การปฏิบัติของพ่อ แม่ ต่อบุตร โดยให้ความใกล้ชิดสนิทสนม ด้วยความรักช่วยเหลือสนับสนุน และยอมรับในตัวบุตร

จากการที่ พ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิด ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความอบอุ่น และความเข้าใจในตัวเด็ก ทำให้เด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัวนั้นมีความเชื่อมั่น

ในตนเองกล้าคิด กล้าแสดงออก มีเหตุผล มีความสามารถในการตัดสินใจพิจารณาข้อดี ข้อเสียก่อนลงมือกระทำหรือตัดสินใจ (Moos ; & Moos. 1986: 1) เมื่อเกิดสภาพปัญหาก็จะมีเหตุผลเสมอในการฝ่าฟันปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักสร้างบรรยากาศในการยอมรับ บุตรธิดา เป็นองค์ประกอบสำคัญ ยังช่วยให้เกิดความไว้วางใจตนเองและผู้อื่นมีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักรัก และเอื้ออาทรคนอื่น ซึ่งเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่จะส่งผลให้เด็กเรียนรู้ที่จะใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม (อรพินทร์ ชูชม ; และ อัจฉรา สุขารมณ. 2532: 17)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

การวิจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เช่น อนันต์ นวลใหม่ (2549) ทำการศึกษาปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลทางบวกต่อเผชิญความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค โดยลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่นักเรียนรู้สึกว่ามีบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น รับฟังเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็น ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร และเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถรับผิดชอบในเรื่องส่วนตัว และมีอิสระตามความเหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้บรรยากาศในครอบครัวที่พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรในปริมาณที่พอเหมาะในเวลาที่เหมาะสม มีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว มีการปฏิบัติต่อลูกด้วยความรักจะส่งผลให้บุตรเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง มีพัฒนาการไปในทิศทางที่เหมาะสมตามวัย มีการปรับตัวเข้ากับสังคมและดำเนินชีวิตต่อไปอย่างสงบสุข สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้อย่างเด็ดเดี่ยว และมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกสร ภูมิดี (2546) ที่พบว่าการที่พ่อ แม่ ร่วมกันรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และเปิดโอกาสให้บุตรได้แสดงความสามารถ รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ และการที่บุตรได้รับโอกาสในการคิดริเริ่มตัดสินใจด้วยตนเอง จะทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต แต่ในทางตรงข้าม ถ้าพ่อแม่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล บุตรจะรู้สึกขาดความรัก มองโลกในแง่ร้าย ไม่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เป็นต้น

นอกจากนี้มีการวิจัยที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จซึ่งเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ของวัยรุ่น กล่าวคือ มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหาของบุคคล หรือเหตุการณ์ที่คุกคาม ที่เป็นอุปสรรคที่ทำนายของ นริศว์ ปรรามภ์ (2539: 97) และพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและมีเหตุผลมาก มีลักษณะการเผชิญปัญหาในระดับปกติ ส่วนนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนน้อยมีเหตุผลน้อยมีลักษณะการเผชิญปัญหาในระดับที่มีแนวโน้มจะเป็นปัญหา นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอาชีวศึกษาของ วชิร โอภิชากร (2533) และพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากจะมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่เกรงกลัวต่อความล้มเหลว มีความมั่นคง

ในอารมณ์ มีความรอบคอบ มีเหตุผลในการตัดสินใจด้วยตนเอง มีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ
อดทนต่อสิ่งเร้า พร้อมทั้งจะเผชิญความผิดพลาด และแก้ไขผิดพลาด โดยมีความสามารถในการ
ประเมินสถานการณ์ว่าสถานการณ์นั้นยากหรือง่ายเพียงใดที่จะประสบความสำเร็จ เป็นต้น

ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุนนั้นพบว่าในงานวิจัยของ สมเกียรติ
พรหมบุตร (2523) ได้ศึกษาอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อคุณธรรมพลเมืองดีของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีความ สัมพันธ์ใน
ทางบวกกับคุณธรรมพลเมืองดี ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ และแบบคาดหวังเอาจากเด็กไม่ม
ีความสัมพันธ์กับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกานดา นิมทองคำ (2535)
ศึกษาเรื่องตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน
และแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร และ สุภารัตน์ แซ่ตั้ง (2547) ที่ได้ทำการ ศึกษาปัจจัยด้าน
ครอบครัว โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ และพบว่าในเด็กนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุนมากจะมีความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าผู้ที่
ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุนน้อย และพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุนมี
ความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และการกระทำ
โดยแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีเหตุผล และแสดงความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์อย่าง
ถูกต้องตามกาลเทศะ

การวัดการอบรมเลี้ยงดู

จากการตรวจสอบเอกสารพบว่ามีงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูที่
ทำให้เกิดพฤติกรรมพึงประสงค์ในวัยรุ่น อาทิ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ ; และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิก
(2524) ได้สร้างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน มีข้อคำถามรวม 10 ข้อ และแบบใช้
เหตุผล มีข้อคำถามรวม 5 ข้อ โดยทั้งสองแบบวัดเป็นมาตรประเมินค่า 11 ระดับ ต่อมา มีการนำแบบ
วัดมาปรับใช้ในการวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ ; และ งามตา วนินทานนท์ (2536) ที่ทำการ
วิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางจิต และพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและ
ทางป้องกัน โดยแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน และแบบใช้เหตุผล ในงานวิจัยครั้งนี้มีค่า
ความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 และ .88 ตามลำดับ และต่อมา สุกานดา นิมทองคำ (2535) ทำการวัด
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบ่ง
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน แบบใช้เหตุผล
แบบควบคุม และแบบปล่อยปละละเลย โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละชุดเท่ากับ .84,
.79, .85 และ .88 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ นริศว์ ปรารมภ์ (2539) ทำการวัดการ
อบรมเลี้ยงดูของนักเรียนวัยรุ่น 2 แบบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน มีข้อคำถามรวม 15 ข้อ
และแบบใช้เหตุผล มีข้อคำถามรวม 15 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด

จริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย แบบวัดทั้ง 2 แบบมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละชุดเท่ากับ .61 และ .87 ตามลำดับ

การวัดการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนโดยนำเอาแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของ นริศว์ ปราบมภ์ (2539) มาใช้ในการวัดการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากเป็นแบบวัดที่มีความตรงตามลักษณะกลุ่มตัวอย่างและนิยมปฏิบัติการใช้งานวิจัยนี้ โดยแบบวัดเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละแบบมากนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละแบบน้อย

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของวัยรุ่น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้กำหนดให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นลักษณะทางสังคมที่จะส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

ปัจจัยลักษณะทางชีวสังคม

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ลักษณะทางชีวสังคมที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา ที่สำคัญคือ เพศ และสาขาวิชาที่เรียน ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

เพศกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

จากการประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบในนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน แต่มีงานวิจัยที่ศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของ อนันต์ นวลใหม่ (2549) ที่ได้ทำการศึกษابัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค โดยอธิบายว่ารูปแบบการตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคของบุคคลถูกสร้างขึ้นในวัยเด็ก โดยได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครอง ครู เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ โดยนักเรียนชายจะเรียนรู้ว่าความล้มเหลวของพวกเขามาจากการขาดความสามารถ ส่วนนักเรียนหญิงจะเรียนรู้ว่าสาเหตุของความล้มเหลวของพวกเขามาจากการขาดแรงจูงใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่น

สาขาวิชาที่เรียนกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

จากการประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบในนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีสาขาวิชาที่เรียนแตกต่างกัน แต่มีงานวิจัยที่ศึกษากับนักเรียนอาชีวศึกษาและได้จำแนกนักเรียนอาชีวศึกษาออกเป็นกลุ่มทั้งนี้

เนื่องจากลักษณะของวิชาที่เรียนนั้นแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น วชิร โอภิชากร (2533) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมสร้างเสริมในครอบครัว และสถานศึกษากับจิตลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอาชีวศึกษา และพบว่า ในกลุ่มนักเรียนระดับ ปวช. สาขาพาณิชยกรรม ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจมากกว่านักเรียนซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากมีความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย ส่วนในกลุ่มนักเรียน ปวช. สาขาอุตสาหกรรม นั้น พบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย 2) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจ มีความเชื่ออำนาจในตน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย และ 3) นักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพส่วนตัวจากครอบครัวมากมีเจตคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจ มีความเชื่ออำนาจในตน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่านักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพส่วนตัวจากครอบครัวน้อย

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เลือกสาขาวิชาที่เรียนแตกต่างกันนั้นมีจิตลักษณะ และพฤติกรรมหลายประการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรสาขาวิชาที่เรียนมาเป็นตัวแปรจัดกลุ่มของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในครั้งนี้

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า เพศ และสาขาวิชาที่เรียนมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้ เพศ และสาขาวิชามาเป็นตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมในการศึกษาครั้งนี้ โดยคาดว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นชายมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมากกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาอุตสาหกรรม มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาพาณิชยกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคปกติที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2550 ซึ่งมีจำนวน 20 โรงเรียน กระจายอยู่ตามเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร (ดังแสดงในตาราง 2) และมีนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพภาคปกติ (ปวช.) รวมจำนวน 437,124 คน (สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. 2550)

ตาราง 2 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2549

ชื่อสถาบัน	สถานที่ตั้ง	ชื่อสถาบัน	สถานที่ตั้ง
วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี	เขตมีนบุรี	วิทยาลัยพณิชยการบางนา	เขตพระโขนง
วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก มหานคร	เขตมีนบุรี	วิทยาลัยพณิชยการอินทรา ชัย	เขตวังทองหลาง
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมละออ	เขตสาทร	วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการ ท่องเที่ยวกรุงเทพ	เขตคลองสามวา
วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ	เขตบางกะปิ	วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร	เขตป้อมปราบ ศัตรูพ่าย
วิทยาลัยสารพัดช่างสีพระยา	เขตบางรัก	วิทยาลัยการอาชีพ นวมินทร์ราชูทิศ	เขตบึงกุ่ม

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อสถาบัน	สถานที่ตั้ง	ชื่อสถาบัน	สถานที่ตั้ง
วิทยาลัยการอาชีพกาญจนาภิเษกหนองจอก	เขตหนองจอก	วิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชาราม	เขตบางบอน
วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง	เขตดอนเมือง	วิทยาลัยเทคนิคดุสิต	เขตดุสิต
วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี	เขตภาษีเจริญ	วิทยาลัยพณิชยการเชตุพน	เขตราษฎร์บูรณะ
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา	เขตพระนคร	วิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี	เขตบางกอกใหญ่
วิทยาลัยสารพัดช่างธนบุรี	เขตคลองสาน	วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง	เขตบางพลัด

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร (2550) รายงานประจำปี. หน้า 5.

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่กำลังศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2550 จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีสุ่ม 8 โรงเรียนจาก 20 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 40 จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และจาก 8 โรงเรียนที่ได้ ผู้วิจัยทำการสุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากโรงเรียนดังกล่าวโรงเรียนละ 50 คน เพื่อที่จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถาม มีจำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับ คือ แบบสอบถามลักษณะชีวสังคมของนักเรียน แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค แบบวัดเจตคติต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตน แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามลักษณะชีวสังคมของนักเรียน

แบบสอบถามลักษณะชีวสังคมของนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ และสาขาวิชาที่เรียน ให้เลือกตอบ และเติมคำลงในช่องว่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(0) เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

(00) สาขาวิชาที่เรียน.....

2. แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

วัดโดยแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของ อนันต์ นวลใหม่ (2549) และ ญาณิกา สวัสดิพิงศา (2549) มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) ด้านการควบคุมสถานการณ์ มีข้อคำถาม 9 ข้อ 2) ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง มีข้อคำถาม 6 ข้อ 3) ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ มีข้อคำถาม 9 ข้อ และ 4) ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค มีข้อคำถาม 6 ข้อ โดยเป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด มีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

ด้านการควบคุมสถานการณ์

(0) (เชิงลบ) เมื่อต้องออกไปรายงานหน้าชั้นฉันมักหลีกเลี่ยงโดยการให้เพื่อนออกไปรายงานแทน

()

มากที่สุด

()

มาก

()

ปานกลาง

()

น้อย

()

น้อยที่สุด

ด้านการรับรู้ต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง

(0) (เชิงบวก) เมื่อเกิดปัญหาขึ้นฉันทบทวนว่าเกิดมาจากสาเหตุใดก่อนที่จะแก้ไขปัญหานั้น ๆ

()

มากที่สุด

()

มาก

()

ปานกลาง

()

น้อย

()

น้อยที่สุด

ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ

(0) (เชิงบวก) ฉันไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนกว่าจะผ่านการคิดและไตร่ตรองอย่าง

รอบคอบ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

ด้านความอดทน

(0) (เชิงลบ) ฉันไม่มีกำลังใจในการแก้ไขปัญหาเมื่อปัญหาเริ่มยืดเยื้อ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ และให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง และนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในแต่ละด้านคือ ด้านการควบคุมสถานการณ์มีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .665 ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อนปัญหาของตนเองมีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .810 ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติมีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .833 และด้านความอดทนต่อนปัญหาและอุปสรรคมีค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .833

3. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ วชิร โอภิชากร (2533) มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีข้อคำถามรวมจำนวน 14 ข้อ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับคือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

(0) (เชิงบวก) ฉันมีความรู้สึกเสมอว่าไม่มีสิ่งใดที่มีค่าเท่าเทียมกับความสำเร็จในการทำงาน

()	()	()	()	()
เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด

(00) (เชิงบวก) เมื่อมีใครคนหนึ่งได้คะแนนสูงกว่าฉันคิดอยากจะแข่งกับเขา

()	()	()	()	()
เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ และให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ พิสัยของคะแนนเท่ากับ 14 – 70 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เท่ากับ .886

4. แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

การวัดลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ ผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) และ บุญตา นันทะกุล (2546) มาปรับปรุงข้อคำถาม และเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา โดยแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีข้อคำถามรวมจำนวน 12 ข้อ เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

(0) (เชิงลบ) ฉันคิดว่าคนเราควรหาความสุขใส่ตัวให้มากที่สุด เพราะอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

(00) (เชิงบวก) ฉันอยากเรียนหนังสือมาก ๆ เพื่อโตขึ้นจะได้ทำงานดี ๆ

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ และให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ โดยพิสัยของคะแนนเท่ากับ 12 – 72 โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำคะแนน

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตเท่ากับ .880

5. แบบวัดภาวะผู้นำ

การวัดภาวะผู้นำของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้วัดการวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ในงานวิจัยครั้งนี้ได้วัดโดยนำแบบวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งงานของ อโนชา รัชพรมงคล (2538) มาปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยแบบวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งงานของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีข้อคำถามรวมจำนวน 12 ข้อ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับคือ เสมอ บ่อยครั้ง บางครั้ง นานนานครั้ง และไม่เคยเลย โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดภาวะผู้นำ

(0) (เชิงบวก) เวลาทำงานกลุ่มฉันจะพยายามมอบหมายงานให้เพื่อนตามความสามารถ

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

(00) (เชิงบวก) หลายครั้งที่ฉันเป็นผู้เริ่มต้นไกลเกลี่ยข้อทะเลาะวิวาทของเพื่อนในกลุ่ม

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ และให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ พิสัยของคะแนนเท่ากับ 15 – 75 คะแนน โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีภาวะผู้นำแบบมุ่งงานสูง นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีภาวะผู้นำแบบมุ่งงานต่ำ

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดภาวะผู้นำเท่ากับ .911

6. แบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

การวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นใหม่โดยสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการและกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา ซึ่งแบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อเป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริงค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

(0) (เชิงบวก) ฉันเชื่อว่าจะสามารถสอบเข้า ปวส. แผนกที่ต่อเนื่องกับแผนกที่กำลังศึกษาในปัจจุบันได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

(00) (เชิงบวก) ฉันเชื่อว่าในอนาคตจะสามารถปฏิบัติงานได้ดีในสายงานที่ตรงกับวิชาที่เรียนมา

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับและให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 6 – 36 โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตสูง นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่ามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตต่ำ

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต เท่ากับ .830

7. แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

การวัดการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ นริศว์ ประมรภ์ (2539) ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของนักเรียน โดยนักเรียนรู้ว่ามิใช่แหล่งหรือบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือหรือคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นได้แก่ ญาติ เพื่อน ครู เพื่อนบ้าน และคนรู้จักคุ้นเคยอื่น ๆ นอกเหนือจากพ่อ แม่ และ พี่ น้อง ในครอบครัวในด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุสิ่งของที่ สามารถจับต้องได้ และที่จับต้องไม่ได้เช่น การได้รับการตามที่ต้องการ รวมถึงการได้รับการเอาใจใส่ ได้รับความรัก และได้รับความกำลังใจ เป็นต้น มีข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

(0) (เชิงบวก) นอกเหนือจากพ่อแม่ ฉันก็มีญาติที่สามารถพึ่งพาได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

(00) (เชิงบวก) ฉันมีเพื่อนที่สามารถช่วยให้กำลังใจฉันเมื่อเกิดข้อแท้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับและให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 – 90 คะแนน โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่มีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมเท่ากับ .916

8. แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

การวัดการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของนักเรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ของ นริศว์ ปรารมภ์ (2539) ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับการปฏิบัติของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองต่อนักเรียน โดยการตอบให้นักเรียนคำนึงถึงผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดว่า พ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดมีการปฏิบัติต่อนักเรียน โดยให้ความใกล้ชิดสนิทสนม ด้วยความรัก ช่วยเหลือสนับสนุน และยอมรับในตัวนักเรียน มากน้อยเพียงใด มีข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับคือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ

ตัวอย่างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

(0) (เชิงบวก) แม่แสดงให้ฉันรู้ว่าท่านรักฉันมาก

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

(00) (เชิงบวก) แม่จะให้กำลังใจเมื่อฉันต้องทำในสิ่งที่ยากหรือลำบาก

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวกคือ 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับและให้คะแนนกลับกันในข้อคำถามเชิงลบ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 – 90 คะแนน โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสูงและนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนต่ำ

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเท่ากับ .838

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเนื้อหาตามนิยามปฏิบัติการของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้วิธีการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบโดยใช้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม คือ ใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และสำหรับค่าข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า .50 ผู้วิจัยทำการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

2. การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มประชากร จำนวนทั้งสิ้น 50 คน และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนกดังแสดงในตาราง 3

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังแสดงในตาราง 3

4. ผู้วิจัยพิจารณาเลือกข้อคำถามในการเก็บข้อมูลโดยพิจารณาค่า IOC ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟา ประกอบกัน

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้อ และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

ตัวแปร	จำนวน ข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนรวมกับ คะแนนรายข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค			
ด้านการควบคุมสถานการณ์	9	.178 - .613	.665
ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความ รับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง	6	.384 - .679	.810
ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ	9	.397 - .646	.833
ด้านความอดทนต่อปัญหาและ อุปสรรค	6	.336 - .721	.833
รวม	30		
ลักษณะทางจิต			
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	14	.396 - .714	.886
ลักษณะมุ่งอนาคต	12	.385 - .724	.880

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน ข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนรวมกับ คะแนนรายข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา
ภาวะผู้นำ	12	.492 - .809	.911
ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต	6	.325 - .785	.830
ลักษณะทางสังคม			
การสนับสนุนทางสังคม	15	.399 - .740	.916
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	15	.039 - .627	.838

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยเก็บข้อมูลโดยการขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนอาชีวศึกษา ในการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 400 คน ผู้วิจัยเก็บได้ 400 คน ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 393 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติ ดังนี้คือ

1. คุณสมบัติพื้นฐานของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min)
2. การทดสอบเกี่ยวกับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา ในกรณีที่ตัวแปรลักษณะชีวสังคมมีลักษณะการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) และแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ โดยใช้สถิติทดสอบ t (t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2
3. การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามเป็นการวัดแบบอันตรภาค (Interval Scale) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2541: 316)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	มีความสัมพันธ์กันในระดับ
> .70	สูง
.30 - .70	ปานกลาง
< .30	ต่ำ

4. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคออกเป็น 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านการควบคุมสถานการณ์ 2) ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อนปัญหาของตนเอง 3) ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ และ 4) ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะชีวสังคม ลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคม เพื่อความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม
M	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
Min	แทน	ค่าคะแนนต่ำสุด (Minimum)
Max	แทน	ค่าคะแนนสูงสุด (Maximum)
t	แทน	สถิติทดสอบ t
F	แทน	สถิติทดสอบ F
df	แทน	ระดับความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนดิบ
SE.b	แทน	ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ถดถอย
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าอำนาจในการทำนาย
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability) ของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อแสดงข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปร

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะชีวสังคมแตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ลักษณะชีวสังคม ได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตาราง 4 - 5

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะชีวสังคม

ลักษณะชีวสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	156	39.7
หญิง	237	60.3
อายุ		
15 ปี	24	6.1
16 ปี	65	16.5
17 ปี	86	21.9
18 ปี	173	44.0
19 ปี	29	7.4
20 ปี	10	2.5
21 ปี	6	1.5
ระดับชั้นปี		
ปวช 1	82	20.9
ปวช 2	130	33.1
ปวช 3	181	46.1

ตาราง 4 (ต่อ)

ลักษณะชีวิตสังคม	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชาที่เรียน		
อุตสาหกรรม	129	32.8
พาณิชยกรรม	264	67.2
รวม	393	100.0

จากตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะชีวิตสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด 393 คน เป็นหญิงร้อยละ 60.3 เป็นชายร้อยละ 39.7 อายุ 18 ปีมากที่สุด ร้อยละ 44.0 ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปี ปวช. 3 มากที่สุดร้อยละ 46.1 รองลงมาคือ ปวช. 2 และ 1 ตามลำดับ ปัจจุบันเรียนสาขาพาณิชยกรรม ร้อยละ 67.2 และเรียนสาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 32.8

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	กลุ่ม	n	M	SD	Min	Max	พิสัยของ มาตรวัด
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค							
ด้านการควบคุมสถานการณ์	ต่ำ	198	29.87	2.866	21	33	9 ถึง 45
	สูง	195	36.90	2.569	34	44	
	รวม	393	33.36	4.447	21	44	
ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความ รับผิดชอบต่อปัญหาของ ตนเอง	ต่ำ	185	19.26	1.809	13	21	6 ถึง 30
	สูง	208	24.13	1.992	22	29	
	รวม	393	21.84	3.089	13	29	
ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ	ต่ำ	221	28.83	2.692	22	32	9 ถึง 45
	สูง	172	36.16	3.006	33	45	
	รวม	393	32.04	4.609	22	45	
ด้านความอดทนต่อปัญหาและ อุปสรรค	ต่ำ	196	19.93	2.134	11	22	6 ถึง 30
	สูง	197	24.88	1.929	23	30	
	รวม	393	22.41	3.202	11	30	
รวม	ต่ำ	207	100.30	7.873	71	109	30 ถึง 150
	สูง	186	120.04	7.714	110	141	
	รวม	393	109.65	12.571	71	141	

ตาราง 5 (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่ม	n	M	SD	Min	Max	พิสัยของ มาตรวัด
ลักษณะทางจิต							
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	ต่ำ	213	46.04	3.542	32	50	
	สูง	180	56.62	4.290	51	66	
	รวม	393	50.89	6.563	32	66	14 ถึง 70
ลักษณะมุ่งอนาคต	ต่ำ	206	49.86	4.351	31	55	
	สูง	187	61.31	4.215	56	72	
	รวม	393	55.31	7.150	31	72	12 ถึง 72
ภาวะผู้นำ	ต่ำ	201	39.36	4.142	24	44	
	สูง	192	49.43	3.735	45	60	
	รวม	393	44.28	6.397	24	60	12 ถึง 60
ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต	ต่ำ	174	24.79	2.676	18	28	
	สูง	219	31.90	2.180	29	36	
	รวม	393	28.75	4.280	18	36	6 ถึง 36
ลักษณะทางสังคม							
การสนับสนุนทางสังคม	ต่ำ	193	63.11	6.043	41	70	
	สูง	200	77.28	4.967	71	90	
	รวม	393	70.32	8.981	41	90	15 ถึง 90
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	ต่ำ	227	60.56	5.081	46	66	
	สูง	166	75.19	5.989	67	88	
	รวม	393	66.74	9.071	46	88	15 ถึง 90

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษา พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคเท่ากับ 109.65 คะแนน และเมื่อพิจารณาตัวแปรลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคมสามารถจำแนกได้ดังนี้

ลักษณะทางจิต พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เท่ากับ 50.89 คะแนน มีค่าเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคตเท่ากับ 55.31 คะแนน มีค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเท่ากับ 44.28 คะแนน มีค่าเฉลี่ย ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตเท่ากับ 28.75 คะแนน

ลักษณะทางสังคม พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคม เท่ากับ 70.32 คะแนนและ มีค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 66.74 คะแนน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะชีวสังคมแตกต่างกัน

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

ความสามารถในการเผชิญ ปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค	เพศ	N	M	SD	t	df	p
ด้านการควบคุมสถานการณ์	ชาย	156	33.27	4.654	-.314	391	.753
	หญิง	237	33.41	4.315			
ด้านการเข้าใจต้นเหตุและ ความรับผิดชอบต่อปัญหา ของตนเอง	ชาย	156	21.79	2.986	-.266	391	.790
	หญิง	237	21.87	3.161			
ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ	ชาย	156	32.37	4.620	1.165	391	.245
	หญิง	237	31.82	4.599			
ด้านความอดทนต่อปัญหาและ อุปสรรค	ชาย	156	22.63	3.453	1.117	391	.264
	หญิง	237	22.27	3.024			
รวม	ชาย	156	110.06	12.886	.534	391	.594
	หญิง	237	109.37	12.378			

จากตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครชายและหญิงมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียน
อาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสาขาวิชาที่เรียน

ความสามารถในการเผชิญ ปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค	สาขาวิชาที่ เรียน	N	M	SD	t	df	p
ด้านการควบคุมสถานการณ์	อุตสาหกรรม	129	33.02	4.395	-1.038	391	.300
	พาณิชยกรรม	264	33.52	4.471			
ด้านการเข้าใจต้นเหตุและ ความรับผิดชอบต่อ ปัญหาของตนเอง	อุตสาหกรรม	129	21.54	3.000	-1.334	391	.183
	พาณิชยกรรม	264	21.98	3.127			
ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมี สติ	อุตสาหกรรม	129	31.73	4.572	-.930	391	.353
	พาณิชยกรรม	264	32.19	4.629			
ด้านความอดทนต่อปัญหา และอุปสรรค	อุตสาหกรรม	129	22.00	3.228	-1.789	391	.074
	พาณิชยกรรม	264	22.61	3.176			
รวม	อุตสาหกรรม	129	108.29	12.330	-1.492	391	.136
	พาณิชยกรรม	264	110.31	12.657			

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค
ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสาขาวิชาที่เรียน พบว่า นักเรียน
อาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม มี
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนอาชีวศึกษา

ตาราง 8 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค

ตัวแปร	(x ₁)	(x ₂)	(x ₃)	(x ₄)	(x ₅)	(x ₆)	(y ₁)	(y ₂)	(y ₃)	(y ₄)	(y _{total})
ลักษณะทางจิต											
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x ₁)		.622**	.667**	.398**	.592**	.499**	.579**	.505**	.619**	.633**	.717**
ลักษณะมุ่งอนาคต (x ₂)			.576**	.397**	.577**	.435**	.466**	.406**	.427**	.454**	.537**
ภาวะผู้นำ (x ₃)				.389**	.649**	.462**	.567**	.485**	.588**	.558**	.678**
ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต (x ₄)					.505**	.325**	.297**	.277**	.232**	.352**	.348**
ลักษณะทางสังคม											
การสนับสนุนทางสังคม (x ₅)						.498**	.432**	.472**	.427**	.528**	.560**
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (x ₆)							.379**	.390**	.461**	.399**	.501**
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค											
ด้านการควบคุมสถานการณ์ (y ₁)								.461**	.570**	.500**	.803**
ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อ ปัญหาของตนเอง (y ₂)									.594**	.560**	.769**
ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ (y ₃)										.642**	.878**
ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค (y ₄)											.805**
รวม (y _{total})											

** p<.01

จากตาราง 8 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต ลักษณะทางสังคม และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค พบว่า ลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_1) ลักษณะมุ่งอนาคต (x_2) ภาวะผู้นำ (x_3) และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต (x_4) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .717 ซึ่งอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ภาวะผู้นำ ลักษณะมุ่งอนาคต และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .678, .537 และ .348 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม (x_5) และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (x_6) พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการสนับสนุนทางสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .560 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .501 อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

3. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยรวม

ตัวทำนาย	b	SE.b	β	t	p
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.826	.086	.431	9.580**	.000
ภาวะผู้นำ	.645	.086	.328	7.460**	.000
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	.186	.052	.134	3.546**	.000
a = 26.648	R = .774		$R^2 = .599$		
$R^2_{\text{adjusted}} = .596$			F = 193.661		P = .000

** p<.01

จากตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยรวม พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคโดยรวม ได้ร้อยละ 59.9 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุด ($\beta = .431$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ ($\beta = .328$) และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ($\beta = .134$) ตามลำดับ

ส่วนตัวแปรที่ไม่เข้าร่วมสมการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครโดยรวม คือ ลักษณะมุ่งอนาคต ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต และการสนับสนุนทางสังคม

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการควบคุมสถานการณ์

ตัวทำนาย	b	SE.b	β	t	p
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.244	.036	.361	6.818**	.000
ภาวะผู้นำ	.227	.037	.327	6.172**	.000
a = 10.862	R = .628	$R^2 = .394$			
$R^2_{\text{adjusted}} = .391$			F = 126.838**	P = .000	

** p<.01

จากตาราง 10 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการควบคุมสถานการณ์ พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และภาวะผู้นำสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการควบคุมสถานการณ์ ได้ร้อยละ 39.4 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุด ($\beta = .361$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ ($\beta = .327$) ตามลำดับ

ส่วนตัวแปรที่ไม่เข้าร่วมสมการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการควบคุมสถานการณ์ คือ ลักษณะมุ่ง

อนาคต ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก
สนับสนุน

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละขั้นในการทำนายความสามารถใน
การเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการ
เข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง

ตัวทำนาย	b	SE.b	β	t	p
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.113	.028	.240	4.010**	.000
การสนับสนุนทางสังคม	.057	.020	.167	2.839**	.005
ภาวะผู้นำ	.080	.030	.166	2.673**	.008
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	.038	.017	.110	2.183*	.030
a = 5.992	R = .569	$R^2 = .324$			
$R^2_{\text{adjusted}} = .317$		F = 133.703**		P = .000	

** p<.01

จากตาราง 11 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การสนับสนุนทางสังคม ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง ได้ร้อยละ 32.4 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุด ($\beta = .240$) รองลงมาคือ การสนับสนุนทางสังคม ($\beta = .167$) ภาวะผู้นำ ($\beta = .166$) และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ($\beta = .110$) ตามลำดับ

ส่วนตัวแปรที่ไม่เข้าร่วมสมการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง คือ ลักษณะมุ่งอนาคต และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ

ตัวทำนาย	b	SE.b	β	t	p
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.262	.037	.373	7.046**	.000
ภาวะผู้นำ	.213	.037	.296	5.727**	.000
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	.084	.022	.166	3.754**	.000
ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต	.091	.045	.085	2.041*	.042
a = 6.275	R = .679		$R^2 = .462$		
$R^2_{\text{adjusted}} = .456$			F = 83.175**		P = .000

** p<.01

จากตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ ได้ร้อยละ 46.2 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวทำนายที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุด ($\beta = .373$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ ($\beta = .296$) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ($\beta = .166$) และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ($\beta = .085$) ตามลำดับ

ส่วนตัวแปรที่ไม่เข้าร่วมสมการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคม

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค

ตัวทำนายที่เพิ่มขึ้นในแต่ละขั้น	b	SE.b	β	t	p
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.206	.026	.421	8.011**	.000
การสนับสนุนทางสังคม	.061	.018	.171	3.323**	.001
ภาวะผู้นำ	.083	.028	.166	2.987**	.003
$a = 3.978$ $R = .671$ $R^2 = .450$ $R^2_{\text{adjusted}} = .446$ $F = 106.139^{**}$ $P = 000$					

** $p < .01$

จากตาราง 13 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การสนับสนุนทางสังคม และภาวะผู้นำ สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคได้ร้อยละ 45.0 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุด ($\beta = .421$) รองลงมาคือ การสนับสนุนทางสังคม ($\beta = .171$) และภาวะผู้นำ ($\beta = .166$) ตามลำดับ

ส่วนตัวแปรที่ไม่เข้าร่วมสมการทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต ประสพการณ์ความสำเร็จในชีวิต และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะชีวสังคมแตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคมกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่สามารถทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นชายมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้านมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นหญิง
2. นักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาอุตสาหกรรมมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้านมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาพาณิชยกรรม
3. ลักษณะทางจิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน
4. ลักษณะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน
5. ลักษณะทางจิตและลักษณะทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งโดยรวม และรายด้านได้

วิธีการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคปกติ ที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2550 จำนวน 437,124 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่กำลังศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2550 จำนวน 393 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ การสุ่มอย่างง่ายมา 8 โรงเรียน และสุ่มนักเรียนจากโรงเรียนดังกล่าวโรงเรียนละ 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถาม มีจำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามลักษณะชีวิตสังคมของนักเรียน 2) แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านและแต่ละด้านมีค่าอำนาจจำแนกดังนี้ ด้านการควบคุมสถานการณ์ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .178 - .613 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .665 ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .384 - .679 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .810 ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .397 - .646 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .833 และด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .336 - .721 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .833 3) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .396 - .714 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .886 4) แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .385 - .724 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .880 5) แบบวัดภาวะผู้นำ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .492 - .809 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .911 6) แบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .325 - .785 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .830 7) แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .399 - .740 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .916 และ 8) แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .039 - .627 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .838

การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window โดยใช้สถิติดังนี้คือ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min) ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และทำการทดสอบเกี่ยวกับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านโดยใช้สถิติทดสอบ t (t-test) ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression) เพื่อพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านการควบคุมสถานการณ์ ด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ และด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะชีวสังคม ลักษณะทางจิต และลักษณะทางสังคม ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครชายและหญิงมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ ลักษณะมุ่งอนาคต และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

3. ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันผาอุปสรรคโดยรวม ได้ร้อยละ 59.9

โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และภาวะผู้นำสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการควบคุมสถานการณ์ ได้ร้อยละ 39.4 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถทำนายได้มากกว่า ภาวะผู้นำ

3.2 ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การสนับสนุนทางสังคม ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการเข้าใจต้นเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเองได้ร้อยละ 32.4 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถทำนายได้มากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนทางสังคม ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ตามลำดับ

3.3 ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ ได้ร้อยละ 46.2 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถทำนายได้มากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ตามลำดับ

3.4 ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การสนับสนุนทางสังคม และภาวะผู้นำ สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคได้ร้อยละ 45.0 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถทำนายได้มากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนทางสังคม และภาวะผู้นำ ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยจะอภิปรายจากข้อค้นพบของการวิจัยจากสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นชายมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้านมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นหญิง

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครชายและหญิงมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้และสามารถอธิบายได้ว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นชายและหญิงมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ นวลใหม่ (2549) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค โดยอธิบายว่ารูปแบบการตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคของบุคคลถูกสร้างขึ้นในวัยเด็ก

โดยได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครอง ครู เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ โดยนักเรียนชายจะเรียนรู้ว่าความล้มเหลวของพวกเขามาจากการขาดความสามารถ ส่วนนักเรียนหญิงจะเรียนรู้ว่าสาเหตุของความล้มเหลวของพวกเขามาจากการขาดแรงจูงใจ

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ตะวัน วาทกิจ (2547) ที่ศึกษาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคที่มีต่อความหวังและความเข้มแข็งในการมองโลกของเยาวชน พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพนั้นมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนอาชีวศึกษาในการศึกษาคครั้งนี้เป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะคล้ายกันทั้งทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน ซึ่งจากการที่ วิทยา นาควัชร (2544) กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นความอดทนและพลังที่ส่งเสริมให้บุคคลฟันฝ่าอุปสรรค ช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่มีความชำนาญ ความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดในการทำ ความดี ให้มีความภาคภูมิใจ และสามารถรักษาความดี และความสุจริตไว้เป็นระยะเวลานาน โดยไม่ห่อหุ้มต่อปัญหาหรืออุปสรรคซึ่งต้องพบได้เสมอในชีวิต ซึ่งจากคำกล่าวแสดงให้เห็นว่าระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของชายและหญิงที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน และมีโอกาสประสบกับสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกันนั้นจะตอบสนองต่อปัญหาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับที่ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคว่าเป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบพฤติกรรมตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคในชีวิต ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นปัญหาเล็กน้อย ปานกลาง หรืออาจเป็นปัญหาใหญ่ โดยบุคคลจะสามารถพัฒนาและปรับปรุงได้ไม่ว่าจะอายุเท่าใด และไม่ว่าจะเริ่มที่จุดใดก็ตาม ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้นักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงเป็นผู้ที่มีอายุใกล้เคียงกันคือมีพัฒนาการอยู่ในช่วงวัยรุ่น ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคที่ได้รับอิทธิพลมาจากสังคม สิ่งแวดล้อมจึงไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาอุตสาหกรรมมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน มากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนสาขาพาณิชยกรรม

ผลจากการศึกษาคครั้งนี้พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครสาขาอุตสาหกรรมและสาขาพาณิชยกรรมมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิร โอภิหาร (2533) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกรอบมสร้างเสริมในครอบครัวและสถานศึกษากับจิตลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอาชีวศึกษา และพบว่า ในกลุ่มนักเรียนระดับ ปวช. สาขาพาณิชยกรรม และสาขาอุตสาหกรรม ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

จะมีความกล้าเสี่ยงในเชิงธุรกิจในระดับที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ ตะวัน วาทกิจ (2547) นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีอายุไม่แตกต่างกันมาก คือ อยู่ระหว่าง 17 – 20 ปี นั้นมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครนั้นมีความสามารถมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน ประกอบกับการเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษานั้นยังคงมีหลายรายวิชาที่เรียนคล้ายกันทำให้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นไม่แตกต่างกัน เนื่องจากนักเรียนมีลักษณะคล้ายกันมาก ประกอบกับการศึกษาที่เน้นศึกษาเฉพาะเด็กนักเรียนในระดับ ปวช. ที่มีช่วงอายุใกล้เคียงกันกล่าวคือ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 17 – 18 ปีซึ่งถือว่าอยู่ในวัยเดียวกัน ยังไม่ต้องการมีความรับผิดชอบมากนักเพราะยังคงมีพ่อแม่ให้การสนับสนุน นักเรียนเหล่านี้จึงมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ลักษณะทางจิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ลักษณะทางจิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต ภาวะผู้นำ และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ ลักษณะมุ่งอนาคต และประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง นั้นเนื่องจากความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของบุคคล ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จของบุคคลคือ มุกข์ดา ผดุงยาม (2547) ที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่น และสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเรียนของ ทรงพร สดใจจิตต์ (2547) ที่พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความสามารถทางการเรียน นอกจากนี้ อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม (2530) ยังพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อการที่นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถที่จะพยากรณ์ความสำเร็จทางการเรียนได้ ซึ่งจากผลการศึกษาที่สอดคล้องกันดังกล่าวมาแล้วนั้นเนื่องจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นเป็นความต้องการของนักเรียนที่จะจูงใจให้ตนเองกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะนำไปสู่ความมุ่งหวังที่ต้องการหรือตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยการแสดงถึงความกระตือรือร้น

เพียรพยายามในการกระทำ และต้องการแข่งขันกับบุคคลอื่น ทำให้ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่กระตือรือร้นในการเรียน การทำงาน โดยมีความพยายามในการทำงานที่ยาก และสามารถเห็นผลสำเร็จได้ และต้องการแข่งขันกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อผลงานที่ดีเยี่ยมของตน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงออกมาในการพยายามฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง สามารถอธิบายได้ว่าเนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นผลดี และผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สมดุล ชาญนวงศ์. 2533: 51) ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะกลายเป็นบุคคลที่มีความเพียรพยายามเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 24) ดังนั้นนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีพฤติกรรมที่คำนึงถึงอนาคต และพยายามเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเพื่อที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการในอนาคต ดังนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง

ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการริเริ่มในการชี้แนวทางหรือการควบคุมการกระทำที่มีต่อกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เชื่อมั่นในตนเอง โดยมั่นใจในขีดความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถในการกระทำ การคิด และมีสติปัญญา มีความรู้ ประกอบกับมีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้เกิดความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความสามารถในการปรับตัว และปรับสิ่งอื่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และความต้องการของผู้ตาม (นิติ สัมมาพันธ์. 2546: 34 – 35) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง ดังที่ สโตลท์ซ (Stoltz.1997) กล่าวว่าผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีแนวคิดต่ออุปสรรคว่าเป็นความท้าทายทำให้เกิดโอกาสหรือหนทางสู่ความสำเร็จ ดังนั้นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง

ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เนื่องจากประสบการณ์โดยตรงที่บุคคลประสบความสำเร็จนั้นจะส่งผลให้ความสามารถของบุคคลเพิ่มขึ้น โดยบุคคลเชื่อว่าตนเองสามารถทำได้ และจะไม่มีการยอมแพ้ต่ออุปสรรค โดยจะพยายามดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ต้องการ (อมรรัตน์ พาชยานุกูล. 2545: 12) ดังนั้นถ้าบุคคลเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคแล้วประสบความสำเร็จบุคคลจะเรียนรู้ถึงความสำเร็จและจะกระทำพฤติกรรมลักษณะนั้น ๆ อีก และการที่นักเรียนอาชีวศึกษามีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต ในการเรียน และชีวิตประจำวันมาแล้วจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตน้อยกว่า

สมมติฐานที่ 4 ลักษณะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวม และรายด้าน

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ลักษณะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิริน บุญทวี (2548) ที่ศึกษาปัจจัยทางครอบครัว และพฤติกรรมทางสังคมที่มีผลต่อการออกกลางคันของนักศึกษาโรงเรียนอาชีวะเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่และพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และการกล่อมเกลางทางสังคม มีอิทธิพลโดยตรงต่อความคิดของบุตร ถ้าพ่อแม่ขาดความใกล้ชิดบุตร จะทำให้บุตรไม่มีความผูกพันกับพ่อแม่ และจะแสวงหาต้นแบบจากบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะดีหรือไม่ดี รวมถึงทำให้ขาดความอดทนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เกิดภาวะเครียดได้ง่ายเนื่องจากขาดที่ปรึกษา และผู้คอยให้กำลังใจ จึงส่งผลกระทบต่อปัญหาการการลาออกกลางคันจากการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า

การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค กล่าวคือ ลักษณะของการที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงนั้นจะเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ต้องการการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุความต้องการของตนในด้านสรีรวิทยา และเกิดความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ รู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม ซึ่งจะทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีความหมาย ซึ่งจากการที่ยศวรรณ นิพัทธ์ศิริผล (2541: 38 ; อ้างอิงจาก Norbeck. 1985: 225-227) กล่าวไว้คือ การสนับสนุนทางสังคมยังช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยช่วยให้ความเหนื่อยหน่ายและความเครียดจากการทำงานลดลงได้ในลักษณะของการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือระบายปัญหาความคับข้องใจ และช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจปัญหาหรือความกดดันที่กำลังเผชิญอยู่และพัฒนากลไกการต่อสู้ได้ดีขึ้น

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค กล่าวคือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อลักษณะจิตใจและแบบแผนพฤติกรรมของเด็กนักเรียน ดังนั้นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนั้นพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่ใกล้ชิดกับนักเรียนจะปฏิบัติต่อบุตรโดยแสดงความ รักใคร่เอาใจใส่บุตร มีความใกล้ชิดกับบุตร กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2528: 5) จะส่งผลให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีเมื่อโตขึ้น และมีสุขภาพจิตดี ดังนั้น ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากจึงมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูง ดังผลที่ได้จากการศึกษา

สมมติฐานที่ 5 ลักษณะทางจิตและลักษณะทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งโดยรวม และรายด้านได้

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคโดยรวม ได้ร้อยละ 59.9 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นตัวทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคมากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วน และสอดคล้องกับการศึกษาของ มณีโชติ สันหาญ (2548) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล การรับรู้การปฏิบัติจากครู สุขภาพจิต และการอดใจรอได้ สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษา และสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า การที่วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น วัยรุ่นจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่เป็นลักษณะที่ต้องการประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นลักษณะทางจิต นอกจากนี้ควรได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวเพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. ผลของการวิจัยนี้ พบว่า ลักษณะทางจิตของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังนั้น อาจารย์ควรเห็นความสำคัญ และควรสร้างเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และภาวะผู้นำควบคู่ไปกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคให้กับนักเรียน โดยนำไปสอดแทรกลงไปในเรื่องการสอนของอาจารย์ หรือจัดทำโปรแกรมฝึกอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคให้กับเด็กนักเรียน เพื่อพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

2. ผลของการวิจัยนี้ พบว่า ลักษณะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังนั้น โรงเรียน ครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนให้เด็กนักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเองผ่านการประกวดโครงการต่าง ๆ เช่น ประกวดความถนัดในแต่ละแผนก และนำผลงานของแต่ละแผนกมาจัดแสดง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่น ๆ เกิดความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในสายงานที่ศึกษาอยู่ นอกจากนี้อาจารย์ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นร่วมกัน เช่น จัดการแข่งขันกีฬาภายใน โดยให้นักเรียนดำเนินการด้วยตนเอง และมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยช่วยเหลือในกรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นต้น

ในส่วนของครอบครัวนั้น พ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนจะต้องสนับสนุน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และคอยกำกับดูแลให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น เปิดโอกาสให้เรียนในสาขาวิชาที่ชอบ และสามารถแสดงความคิดเห็นในครอบครัวได้เพราะนักเรียนวัยรุ่นนั้นมีอายุ และวุฒิภาวะที่สามารถแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลแล้ว ประกอบกับวัยนี้ต้องการการยอมรับจากผู้คนรอบข้าง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยสำหรับสร้างโปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในอนาคต
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของเยาวชนกลุ่มอายุอื่น ๆ นอกเหนือจากนักเรียนอาชีวศึกษา
3. ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งนักเรียนตามสาขาวิชาที่เรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มพาณิชยกรรม และกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่ามีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากปัจจุบันการเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษานั้นมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรแบ่งกลุ่มนักเรียนตามสาขาวิชาที่เรียนให้มีหลายกลุ่มสาขา เช่น สาขาช่างกล สาขาช่างก่อสร้าง สาขาพาณิชยกรรม สาขาคหกรรม สาขาศิลปกรรม เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2543). *อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์*. นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- เกสร ภูมิดี. (2546). *การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ชนิษฐา สุวรรณนิตย์. (2533). *ปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของ ดนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยา การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- คอลิด บุษะมัญญ. (2538). *จิตลักษณะและปัจจัยทางชีวสังคมบางประการที่มีผลต่อการยอมรับนโยบาย ทางการศึกษาด้วยการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของเด็กนักเรียนไทยมุสลิมในจังหวัด สงขลา*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- งามตา วรินทร์านนท์. (2540). *การวิจัยและพัฒนาระบบ พฤติกรรมไทย: การพัฒนาเค้าโครงวิจัย และเทคนิคการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). *ประมวลสังเคราะห์ผลงานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรัส อุณัฐวิวัฒน์. (2532). *การรับรู้สาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวในวิชาคณิตศาสตร์ของ นักเรียนที่มีมีโนภาพเกี่ยวกับตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จารุพร แสงเป่า. (2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพยาบาลวิชาชีพใน โรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุขฎิ บัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ญาณิกา สวัสดิ์พงศา. (2549). *การพัฒนาเชาวน์อารมณ์เหตุผลเชิงจริยธรรมและความสามารถในการ เผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการฝึกสมาธิ*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- ณัฐสุตา สุจินันท์กุล. (2541). *ปัจจัยด้านครอบครัว การทำงานและลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ*. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2539). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมกับการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2541, กันยายน). รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม เพื่อการวิจัยสาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. *วารสารทันตภิบาล*. 10(2): 105-108.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; งามตา วณิชานนท์ ; และคณะ. (2536). *รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะทางจิต และพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน..* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และ คณะ. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย*. รายงานวิจัยฉบับที่ 82. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และ เพ็ญแข ประจันปัจนิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ตะวัน วาทกิจ. (2547). *ผลของโปรแกรมการฝึกความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคที่มีต่อความหวังและความเข้มแข็งในการมองโลกของเยาวชน*. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาการปรึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ถวิล ธาราโชน. (2532). *จิตวิทยาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- ทรงพร สดใสจิตต์. (2547). *ปัจจัยด้านจิตสังคมที่ส่งผลต่อผลการเรียนตามแนวปฏิรูปทางการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีพร เพ็งมาก. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล: กรณีศึกษาโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส*. ภาคนิพนธ์ พัฒนาสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรศักดิ์ กำบรรณรักษ์ (ผู้แปล). (2548). *AQ อัดเกินพิกัด*. กรุงเทพฯ: บิสคิด.

- นภดล คำเต็ม. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค การสนับสนุนจากครอบครัว ความสำเร็จในวิชาชีพ ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพยาบาล) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- นริศว์ ปรารมภ์. (2539). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียน วิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- นุชนารถ ธาตุทอง. (2539). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในบทบาท ความคลุมเครือในบทบาท ลักษณะทางจิตบางประการ กับพฤติกรรมการทำงานของนักวิชาการ ศึกษาในส่วนภูมิภาค. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). *ภาวะผู้นำ: พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.*
- บุญตา นันทะกุล. (2546). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง. (2545, 1 สิงหาคม). *จิตวิทยาในการเอาชนะอุปสรรคในชีวิตและการทำงาน. มติชน . หน้า 17.*
- ผ่องพรรณ แว่ววิเศษ. (2534). *ลักษณะจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- พจน์ จิระบลกิจ. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามอุดมคติตำรวจ: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการโครงสร้างสวัสดิการสังคม) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.*
- พรรณี ชูชัย. (2522). *จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: วรวิมลการพิมพ์.*
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2537). *แรงจูงใจของมนุษย์: จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ ; และ ดลฤดี บุรกลสิกร. (2537). *บทนำเกี่ยวกับวิชาจิตวิทยา : จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*

- ภุมริน บุญทวี. (2548). ปัจจัยทางครอบครัว และพฤติกรรมทางสังคมที่มีผลต่อการออกกลางคันของนักศึกษาโรงเรียนอาชีวะเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่. ปรินญานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- มณีโชค สังกาญ. (2548). การใช้กิจกรรมจากโปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิตที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.
- มาริษา สก๊อต. (2548). จิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มุกข์ดา ผดุงยาม. (2547). ความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่น : การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงเส้น และการประยุกต์เพื่อพัฒนานักเรียนวัยรุ่น. ปรินญานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มุกดา ซาติปัญชาชัย ; และ สงคราม เชาวน์ศิลป์. (2537). การจำ การลืม และการคิด : จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศวรรณ นิพัฒน์ศิริผล. (2541). ปัจจัยด้านบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล ของพยาบาลวิชาชีพในหออภิบาลผู้ป่วยหนัก ในโรงพยาบาลของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. (2530). บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด. รายงานการวิจัยฉบับที่ 37. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วชิร โอภิธาการ. (2533). พฤติกรรมที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอาชีวศึกษา. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณภรณ์ เต็มประยูร. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความเครียดกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับชั้นต้น ธนาคารพาณิชย์ไทย. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- วรางคณา เทียมภักดี. (2547). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล : กรณีศึกษาโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเชียงราย*. ภาคนิพนธ์พัฒนาศักยภาพสาธารณสุขมหาบัณฑิต (พัฒนาศักยภาพ). กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาศักยภาพบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิชัย เอียดบัว. (2534). *ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยา นาควัชระ. (2544). *เลี้ยงลูกให้ เก่ง ดี มีสุข IQ EQ MQ AQ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วินัย คำสุวรรณ. (2542). *การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการมุ่งวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัตน์ ปานศิลา. (2542). *การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะ และการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบล ในภาคเหนือของประเทศไทย*. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาวัณย์ ภูมมิ่ง. (2539). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมส่งเสริมสมุนไพรรองเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์*. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คันสนีย์ จิตรคุปต์. (2545). *เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ: 3Q เพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมองศรีเอทีเฟเบอร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2530). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- สนาน คุณประเสริฐ. (2535). *ผลของการใช้สารชักจูงในการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมดุล ขาญนวงศ์. (2533). *การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน*. ปรินทิพนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สมยศ นาวิการ. (2538). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). *การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ซี.ดี.เน็ต แอนด์มัลติมีเดีย จำกัด.
- สุกานดา นิ่มทองคำ. (2535). *ตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุเชษฐ มาเหริม. (2519). *อิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนทร วงศ์ไวยวรรณ. (2540). *วัฒนธรรมองค์การ: แนวคิด งานวิจัย และประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: โพรเพซ.
- สุพจน์ สิ้นสุวงศ์วัฒน์. (2527). *การสร้างแบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุริยะ พันธุ์ดี. (2536). *ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียนกับจิตลักษณะ และพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). *วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. (2550). *รายงานประจำปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- หฤทัย อาจปฐ. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- อนันต์ นวลใหม่. (2549). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อโนชา รัชพรมงคล. (2538). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานของข้าราชการกองการศึกษา โรงเรียนจำอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ. ปรินิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อภิญา โพธิ์ศรีทอง. (2536). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุของพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. ปรินิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมรรัตน์ พาศิยานุกุล. (2545). การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สุขศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม ; และ อัจฉรา สุขารมณ. (2532). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัยฉบับที่ 48. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพินท์ ตราโต. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในงาน ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลศูนย์. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพยาบาล) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อริสรา จรัสศรี. (2541). ลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร และสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. ปรินิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา สุขารมณ ; และ อรพินทร์ ชูชม. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ. รายงานการวิจัยฉบับที่ 39. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อิทธิพงษ์ ตั้งสกุลเรืองไธ. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางเชาวน์ปัญญากับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อุไร สุมาริธรรม. (2545). จิตวิทยาการแนะแนวเด็กวัยรุ่น. นครศรีธรรมราช : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- Berrara, M. (1982). Distinctions between Social Support Concept, Measures, and Models. *American Journal of Community Psychology*, 14, 413 – 445.
- Cobb, S. (1976, September-October). Social Support as a moderator of life Street. *Psychosomatic Medicine*, 38(5): 77-78.
- Crooks, Robert L. (1988). *Psychology: Science Behavior and Life*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- McClelland. (1969). *The Achieving Society*. Princeton: D Van Nostrand.
- Moos, Rudolf H. ;& Bernice S. Moos. (1986). *A Social Climate : Family Envelopment Scale*. California : Consulting Psychologist Press.
- Reed, Stephen K. (1982). *Cognition: Theory and Applications*. Belmont, California: Wadsworth.
- Sarason, Barbara R. ; Sarason, Irwin G. ; & Pierce, Gregory R. (1990). Traditional View of Social Support and Their Impact on Assessment. *Social Support : An International View*. New York : John Wiley & Sona.
- Schiffman, Harvey R. (1982). *Sensation and Perception an Integrated Approach*. New York : John Wiley & Sons.
- Stoltz, Paul G. (1997). *Adversity Quotient Turning Obstacles into Opportunities*. New York : John Wiley & Sons.
- (2000). *Adversity Quotient at Work*. New York : William Morrow.
- Thoits, P.A. (1982, June). Conceptual, Methodological and Theoretical Problem in Studying Social Support as a Buffer against Life Stress. *Journal of Health and Behavior*. 23(3): 145-159.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

งานวิจัยเรื่อง

“ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของ
นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร”

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่ง
ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษา

ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนสำหรับความร่วมมือในการให้ข้อมูลมา ณ โอกาสนี้

ผู้จัดทำ

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมข้อมูลลงในช่องว่างหรือ ✓ ลงในข้อที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

อายุ.....

ระดับชั้นปี

☐

ปวช 1

☐

ปวช 2

☐

ปวช 3

สาขาวิชาที่เรียน.....

ตอนที่ 2 ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. ในช่วงที่ฉันประสบกับปัญหาทางการเรียน ฉันหาทางออกให้กับตนเองได้ด้วยการตั้งใจ
ศึกษาหาความรู้เพิ่มมากขึ้น

()

()

()

()

()

มากที่สุด

มาก

ปานกลาง

น้อย

น้อยที่สุด

2. ในบางครั้งที่ฉันเบื่อหน่ายในการเรียน ฉันสร้างกำลังใจให้กับตนเองโดย ฟังเพลง หรือทำสิ่ง
ที่ชอบ

()

()

()

()

()

มากที่สุด

มาก

ปานกลาง

น้อย

น้อยที่สุด

3. ทุกครั้งที่ฉันเจอเหตุการณ์ที่ร้ายแรง ฉันสามารถสงบสติอารมณ์เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้านั้นได้

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

4. เพื่อนที่โรงเรียนไม่ยอมรับในตัวฉัน ฉันปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนให้ได้

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

5. ทุกครั้งที่ฉันถูกครูตำหนิเนื่องจากผลงานไม่ดีเท่าที่ควรฉันรีบนำงานนั้นกลับมาแก้ไขใหม่ให้ดียิ่งขึ้น

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

6. เมื่อฉันทะเลาะกับเพื่อน ฉันจะรอให้เพื่อนมาปรับความเข้าใจกับฉันก่อน

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

7. ฉันจะเข้าเรียนตรงตามเวลาทุกครั้งแม้ว่าโดยปกติฉันจะเป็นคนมาสาย

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

8. ฉันไม่สามารถส่งรายงานตามเวลาที่กำหนดได้ฉันจึงไปอธิบายให้ครูเข้าใจและขอเลื่อนส่งรายงาน

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

9. เมื่อต้องออกไปรายงานหน้าชั้นฉันมักหลีกเลี่ยงโดยการให้เพื่อนออกไปรายงานแทน

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

10. เมื่อฉันทำของ ของเพื่อนหาย ฉันบอกเพื่อนเพื่อขอรับผิดชอบ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

11. เพื่อนไม่ยอมรับแนวความคิดของฉัน ฉันจะพิจารณาตนเองก่อนเพื่อหาสาเหตุ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

12. เมื่อเกิดปัญหาแบบเดิม ๆ ฉันแก้ไขปัญหานั้นได้ดีทุกครั้ง

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

13. งานกลุ่มของฉันมีปัญหาเพราะฉันตั้งนั้นฉันจึงหาทางแก้ไขสถานการณ์ด้วยตัวฉันเอง

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

14. ในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกครั้งฉันใส่ใจร่วมคิดแก้ไขปัญหให้กับกลุ่ม

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

15. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นฉันทบทวนว่าเกิดมาจากสาเหตุใดก่อนที่จะแก้ไขปัญหานั้น ๆ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

16. ฉันไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนกว่าจะผ่านการคิดและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

17. ผลจากการที่ฉันทะเลาะกับเพื่อน คือ ฉันกับเพื่อนไม่มีทางกลับมาคืนดีกันได้

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

18. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นฉันใช้เหตุผลในการแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นทุกครั้ง

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

19. เมื่อฉันทำผิดพลาดฉันใส่ใจแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

20. เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ยากฉันมีวิธีการคิดแก้ไขปัญหาที่รอบคอบ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

21. เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคขึ้นในชีวิตฉันพร้อมจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้เสมอ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

22. ฉันมักผิดพลาดซ้ำกับการแก้ปัญหาเดิม ๆ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

23. มีเหตุการณ์ที่ทำให้ฉันต้องเจ็บป่วยฉันพร้อมที่จะดูแลตนเองให้อยู่ต่อไปได้ปกติ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

24. ฉันระมัดระวังในการทำงานทุกครั้งไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำอีก

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

25. ถ้าฉันป่วยเป็นโรคร้ายฉันจะสู้ต่อไปเพราะในอนาคตนั้นมีโอกาสหายเป็นปกติ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

26. งานใด ๆ ที่ยากและท้าทายฉันต้องอดทนทำงานสำเร็จให้ได้

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

27. เมื่อพบกับอุปสรรคต่าง ๆ ฉันมักขอคำปรึกษาและขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ๆ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

28. ฉันวางแผนการดำเนินงานทุกครั้งเพื่อป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้น

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

29. ฉันอดทนต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับฉันได้เพราะรู้ว่าปัญหานั้นจะจบไปเอง

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

30. ฉันไม่ใส่ใจในการแก้ไขปัญหาเมื่อปัญหาเริ่มยืดเยื้อ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. เมื่อฉันได้รับความล้มเหลวในการทำงานฉันเกิดความท้อถอยหมดความพยายามที่จะทำงานนั้นต่อไป

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

2. ฉันจะมีใจจดจ่ออยู่กับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำจนกว่าจะสำเร็จแม้ว่างานนั้นจะน่าเบื่อที่สุด

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

3. ฉันมีความรู้สึกเสมอว่าไม่มีสิ่งใดที่มีค่าเท่าเทียมกับความสำเร็จในการทำงาน

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

4. เมื่อมีใครคนหนึ่งได้คะแนนสูงกว่าฉันคิดอยากจะแข่งกับเขา

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

5. ฉันมักตั้งความหวังไว้สูง ๆ เพื่อที่จะได้ใช้ความพยายามและความสามารถทำงานนั้นอย่างเต็มที่เมื่อลงมือทำงาน

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

6. การวางแผนการกระทำสิ่งใด ๆ ไว้ล่วงหน้ามีแต่จะทำให้ท้อแท้เพราะเป็นการยากที่จะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามที่คาดหวัง

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

7. ถ้าฉันอยากได้สิ่งใดแต่ต้องรอคอยฉันมักจะหมดความอดทนเสียก่อน

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

8. ฉันจะตั้งใจทำงานเฉพาะเมื่อมีความรู้สึกว่ามีคนคอยควบคุม

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

9. เมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นแล้วเกิดการขัดแย้งทำให้ฉันหงุดหงิดทันที

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

10. ถ้าฉันทำงานที่ไม่เคยทำมาก่อน ฉันจะต้องศึกษางานนั้นอย่างละเอียดก่อนลงมือทำ

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

11. ถ้างานที่ได้รับมอบหมายมีกฎระเบียบเคร่งครัด ฉันจะปฏิบัติงานนั้นทันที

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

12. ฉันมักเป็นบุคคลที่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ทำให้งานนั้นล้มเลิกไป

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

13. ฉันถือว่าการทำงานทุกอย่างย่อมมีอุปสรรคเป็นธรรมดา แต่ถ้ามีความพยายามย่อมทำให้สำเร็จได้

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

14. งานที่ฉันพอใจจะต้องเป็นงานที่ฉันได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

()	()	()	()	()
มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ลักษณะมุ่งอนาคต

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. ฉันคิดว่าไม่ควรอ่านหนังสือในที่มืดเพราะจะทำให้สายตาเสีย

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. ฉันคิดว่าควรที่จะเตรียมตัวสอบตั้งแต่เนิ่น ๆ

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3. ฉันอยากเรียนหนังสือมาก ๆ เพื่อโตขึ้นจะได้ทำงานดี ๆ

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

4. ฉันคิดว่าไม่ควรใช้เงินจนหมดเพราะกลัวว่าพรุ่งนี้อาจมีเรื่องจำเป็นต้องใช้เงิน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. การประกอบกรรมดีโดยขาดผู้รู้เห็นเป็นการกระทำที่สูญเปล่า

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

6. การวางแผนล่วงหน้าเป็นการกระทำที่ไร้ประโยชน์ เพราะมักไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

7. เมื่ออยู่ต่างถิ่นฉันคิดว่าจะทำอะไรก็ได้ เพราะไม่มีใครรู้จักเรา

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

8. ฉันคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่ต้องไปวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

9. ฉันคิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรมีการรณรงค์กันในเรื่องการใช้ทรัพยากรของชาติ เพื่อให้มีเหลือถึงเยาวชนรุ่นต่อไป

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

10. ฉันคิดว่าคนเราควรหาความสุขใส่ตัวให้มากที่สุด เพราะอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่น่าแน่นอน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

11. การทำความชั่วในที่ลับตาคนนั้น ทำได้ง่ายกว่าในที่แจ้ง

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

12. ฉันคิดว่าควรจะให้เพื่อนเมื่อเพื่อนกำลังจะทำความผิด

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

ตอนที่ 5 ภาวะผู้นำ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. ฉันแสดงให้เห็นเพื่อน ๆ เข้าใจในการทำงานของกลุ่มอย่างชัดเจน

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

2. ฉันเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ ให้กับเพื่อนในกลุ่มกระทำตาม

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

3. ฉันปฏิบัติต่อเพื่อนในกลุ่มด้วยความแข็งแกร่ง

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

4. ฉันอธิบายวิธีการทำรายงานตามที่อาจารย์สั่งให้กับเพื่อนได้อย่างชัดเจน

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

5. เวลาทำงานกลุ่มฉันจะพยายามมอบหมายงานให้เพื่อนตามความสามารถ

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

6. หลายครั้งที่ฉันเป็นผู้เริ่มต้นไกล่เกลี่ยข้อทะเลาะวิวาทของเพื่อนในกลุ่ม

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

7. ฉันจะติดตามผลงานของตนเองที่ส่งอาจารย์ไปอย่างใกล้ชิด

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

8. ฉันมีอิทธิพลต่อกลุ่มในการเปิดรับเพื่อนใหม่

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

9. ฉันพยายามทำให้เพื่อนร่วมงานเข้าใจในเนื้อหาของงานกลุ่ม

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

10. ฉันกระตุ้นเตือนให้เพื่อนสนใจทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

11. ฉันทำให้เพื่อนเข้าใจว่าฉันเป็นคนเอาจริงเอาจังในการทำงานมาก

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

12. ฉันกระตุ้นให้เพื่อนทำงานอย่างเต็มความสามารถของตนเอง

()	()	()	()	()
เสมอ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานนานครั้ง	ไม่เคยเลย

ตอนที่ 6 ประสพการณ์ความสำเร็จในชีวิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. ฉันเชื่อว่าจะสามารถสอบเข้า ปวส. แผนกที่ต่อเนื่องกับแผนกที่กำลังศึกษาในปัจจุบันได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. ฉันเชื่อว่าเกรดเฉลี่ยในเทอมนี้จะดีขึ้นเพราะว่าเกรดเฉลี่ยของเทอมที่แล้วดีกว่าเทอมก่อน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3. ฉันเข้าใจแล้วว่า การทะเลาะวิวาทไม่ได้เป็นข้อยุติของปัญหา

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

4. ฉันเชื่อว่าในอนาคตจะสามารถปฏิบัติงานได้ดีในสายงานที่ตรงกับวิชาที่เรียนมา

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. ฉันมีความมั่นใจว่าจะทำข้อสอบได้หลังจากที่ได้ศึกษาแบบฝึกหัดที่อาจารย์มอบหมายให้ อย่างเพียงพอ

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

6. ฉันเชื่อว่าวิชาชีพที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันจะเป็นพื้นฐานของการประกอบวิชาชีพของฉัน ในอนาคต

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

ตอนที่ 7 การสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. นอกเหนือจากพ่อแม่ ฉันก็มีญาติที่สามารถพึ่งพาได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. แม้ว่าคนในครอบครัวจะไม่เข้าใจกัน ฉันก็มีญาติที่เข้าใจฉันดี

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3. เมื่อฉันต้องการความช่วยเหลือก็มีคนภายนอกครอบครัวที่ช่วยฉันได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

4. ฉันมีญาติที่สามารถช่วยฉันให้หายกลัวใจ คลายวิตกกังวล

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. ฉันมีญาติผู้ใหญ่ที่สามารถช่วยเหลือเรื่องเงินทองฉันได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

6. ฉันมีญาติที่สามารถช่วยฉันทางการเรียนได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

7. ฉันมีเพื่อนที่สามารถช่วยให้กำลังใจฉันเมื่อเกิดข้อแก้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

8. เมื่อฉันมีทุกข์ร้อนเพื่อนสามารถช่วยฉันได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

9. เมื่อฉันมีทุกข์ร้อนฉันมีครูจึกที่สามารถช่วยฉันได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

10. ครูบางท่านสามารถช่วยฉันในเรื่องเงินทองได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

11. ครูบางท่านสามารถช่วยฉันในเรื่องการเรียนได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

12. เพื่อนในกลุ่มสามารถช่วยฉันด้านการเรียนได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

13. เพื่อนในกลุ่มให้ฉันมีอุปกรณ์การเรียนเมื่อฉันลืมนำมา

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

14. ครูบางท่านช่วยให้กำลังใจฉันเมื่อฉันเกิดท้อแท้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

15. ฉันมีคุณรู้จักช่วยให้กำลังใจฉันเมื่อฉันเกิดท้อแท้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

ตอนที่ 8 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสลับ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. แม่แสดงให้เห็นว่าท่านรักฉันมาก

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. แม่ไม่เคยสนใจทุกข์สุขของฉัน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3. แม่แสดงให้เห็นว่าท่านภาคภูมิใจมากที่มีลูกอย่างฉัน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

4. แม่ไม่ชอบที่จะให้ฉันปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากท่าน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. แม่สามารถช่วยให้ฉันหายกลัวใจและคลายทุกข์ได้

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

6. แม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของฉัน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

7. แม่ทำตัวห่างเหินฉัน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

8. ถ้าแม่อยู่บ้าน จะทำให้ฉันหายเหงาและไม่รำคาญ

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

9. แม่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของฉัน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

10. แม่อบรมสั่งสอนเมื่อฉันกระทำผิดพลาด

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

11. แม่ให้เวลาฉันน้อยเกินไป

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

12. แม่มีอาการเสียใจเมื่อฉันเข้าไปใกล้ชีวิตท่าน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

13. แม่จะให้กำลังใจเมื่อฉันต้องทำในสิ่งที่ยากหรือลำบาก

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

14. แม่ช่วยเหลือดูแลฉันอย่างเต็มที่

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

15. แม่รักและหวังดีต่อฉัน

()	()	()	()	()	()
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

ขอขอบคุณนักเรียนทุกท่าน

ภาคผนวก ข
คำอำนาจจำแนก
และค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม

แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค

1. ด้านการควบคุมการตอบสนองต่อสถานการณ์

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.266
2.	.178
3.	.272
4.	.417
5.	.212
6.	.314
7.	.574
8.	.613
9.	.253

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .665

2. ด้านการเข้าใจต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.626
2.	.679
3.	.568
4.	.621
5.	.384
6.	.552

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .810

3. ด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.508
2.	.479
3.	.646
4.	.639
5.	.568
6.	.397
7.	.480
8.	.607
9.	.613

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .833

4. ด้านความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.336
2.	.714
3.	.685
4.	.637
5.	.721
6.	.572

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .833

แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.588
2.	.621
3.	.603
4.	.571
5.	.593
6.	.435
7.	.623
8.	.573
9.	.714
10.	.496
11.	.396
12.	.564
13.	.634
14.	.472

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .886

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.527
2.	.724
3.	.630
4.	.600
5.	.514
6.	.559
7.	.620
8.	.385
9.	.655
10.	.513
11.	.526
12.	.708

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .880

แบบวัดภาวะผู้นำ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.670
2.	.587
3.	.614
4.	.689
5.	.701
6.	.492
7.	.587
8.	.603
9.	.687
10.	.769
11.	.809
12.	.571

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .911

แบบวัดประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิต

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.695
2.	.325
3.	.571
4.	.646
5.	.785
6.	.641

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .830

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.665
2.	.610
3.	.662
4.	.740
5.	.679
6.	.554
7.	.605
8.	.708
9.	.605
10.	.399
11.	.631
12.	.543
13.	.551
14.	.712
15.	.711

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .915

แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1.	.549
2.	.494
3.	.373
4.	.451
5.	.572
6.	.039
7.	.564
8.	.368
9.	.490
10.	.495
11.	.483
12.	.451
13.	.627
14.	.606
15.	.580

ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม = .838

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวรัชฎา มาศ คำมาตา
วันเดือนปีเกิด	20 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	เชียงใหม่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	20 หมู่ที่ 21 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์) จาก โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2545	วิทยาศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรม) (เกียรตินิยมอันดับ 2) วท.บ. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม) (เกียรตินิยมอันดับ 2) จาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2551	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จาก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ